

Tonje Toldnes

Mellom Frihet og Tvang

En Fenomenologisk Tilnærming til Langeres Fremforhandling av Grenser

Masteroppgave i Sosiologi
Veileder: Håkon Leiulfsrud
Trondheim, februar 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Sammendrag

Mennesker forholder seg til enhver tid til grenser, både selvkonstruerte- og grenser satt av autoriteter. Denne studien tar for seg *hvordan langere fremforhandler grenser*. Gjennom det interaksjonistiske perspektivet fremkommer langes eget ønske om å overskride storsamfunnets grenser og for å ta del i langermiljøet. Referansegruppens påvirkningskraft gjennom tilhørighet, samhold og anerkjennelse forstås som avgjørende på langernes mening. For en adekvat forståelse av langes grensefremforhandling studeres samtidig fremforhandlingen distansert. Feltdeltagelse forplikter langeren til feltets normsystem og langes grenseoverskridelser låser ofte langerne til videre grenseoverskridelser.

Studien er basert på seks individuelle dybdeintervjuer med langere som besitter maktposisjoner i feltet. Deltagelse i langermiljøet krever overskridelse av storsamfunnets grenser, hvor samtlige informanter frivillig overskred de første grensene. Feltdeltagelse forplikter langeren til videre grenseoverskridelser, hvor langes eneste valg ofte er å forholde seg til miljøets normsystem, også mot egen vilje.

Langere tar aktivt del i kriminalitet i langerfeltet, men dette er ikke videre synonymt med konsekvent overskridelse av storsamfunnets normative grenser. Langere utspiller ulike roller i ulike felt, som holder ulike normsystemer. I skillet mellom rollene, feltene og de tilhørende normsystemene fremforhandles aktørens grenser.

Summary

At all times people relate to different boundaries, both self-constructed- and boundaries set by authorities. This study examines *how drug dealers negotiates boundaries*. Through the interactionist perspective, drug dealers are seen as exceeding social boundaries by desire. Reference groups, cohesion, affiliation and recognition are seen as a major impact on the drug dealers' boundary adherence. To understand the drug dealers boundary-negotiation comprehensively, it is also examined through a distanced perspective. Field participation obliges the drug dealer to the fields normative system, and exceeding boundaries often forces the drug dealer to continue in the same pattern.

The study is based on six individual in-depth interviews with drug dealers possessing powerful positions in the illicit drug business. Participation in the drug dealer field demands exceeding social boundaries, of which all informants exceeded the first boundaries voluntarily. Field participation commits the drug dealers to further exceeding of social boundaries, and the drug dealers are often faced with no other choice than to follow the group or fields normative system.

Drug dealers take part in criminal activity. However, that does not further imply that all of society's normative boundaries are exceeded. Drug dealers partake in different roles in different fields, each of them containing a distinctive set of norms in which the actor is expected to pursue. In the distinction between the roles, the fields and their respective set of norms the drug dealer construct boundaries.

Forord

Å skrive en oppgave av dette omfanget har vært utfordrende og faglig svært interessant. Det har vært en lærerik prosess, og jeg leverer oppgaven med stolthet. Jeg gleder meg til neste sosiologiske utfordring, enten innen studie eller i arbeidslivet.

Jeg ønsker først og fremst å takke min veileder, Håkon Leiulfsrud, som har bidratt med god veiledning og konstruktive tilbakemeldinger fra oppgavens start til slutt. Jeg vil også takke alle informanter som har tatt seg tid til å delta i studien.

Spesielt takk til Jon Ola og Milla for at dere har vært tålmodige mens jeg har fullført graden min og for at dere gjør hverdagen min fantastisk.

Innhold

1 INNLEDNING	1
1.2 OPPGAVENS DISPOSISJON	3
2 TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ GRENSER	4
2.1 GRENSER	4
2.2 ØNSKE OM Å TESTE GRENSER	5
2.3 KAPITAL OG ANERKJENNELSE I LANGERFELTET	7
2.4 SOSIAL TILHØRIGHET	8
2.5 BEGRENSNINGER I LANGERNES HANDLINGSFRIHET	9
3. FORSKNINGSDESIGN OG METODE	12
3.1 UTFORDRINGER KNYTTET TIL INFORMANTGRUPPEN	12
3.2 UTFORDRINGER KNYTTET TIL FORSKERROLLEN	14
3.3 UTVALGET	14
3.4 PRESENTASJON AV SELVET	15
3.5 DATAINNSAMLING	16
3.6 INTERVJUGUIDE	17
3.7 DATABEHANDLING	18
3.8 FORSKNINGSETIKK	18
4 ANALYSE	20
4.1 DET TILTREKKENDE VED LANGERFELTET	20
4.1.1 «LANGING ER LIKSOM SÅ ENKELT»	20
RUSDELTAGELSE	21
ØKONOMISK FORTJENESTE	24
4.1.2 SPILL, ADRENALIN OG MAKT	25
4.1.3 MILJØETS ANERKJENNELSE	28
4.2 MORAL I ET «UMORALSK MILJØ»	30
4.2.1 VERDIEN AV MILJØETS MORALSKE NORMER	30
4.2.2 «ALT BASERES PÅ TILLIT»	33
SIKKERHET	34
TESTING	35
4.2.3 SOSIALISERING INN I KYNISME	36
4.3 DE FRYKTLØSES FRYKT	39

4.3.1 DEALERPARANOIAEN	39
4.3.2 HVA ER VERDT MEST: FAMILIEN ELLER MILJØET?	41
4.3.3 «DET FINNES BARE EN UTVEI»	43
FRYKTEN FOR MILJØET	43
SISTE AVKJØRSEL	46
5 DISKUSJON.....	48
5.1 NÅR GRENSEN STREKKES FOR LANGT	48
5.2 LÅSING TIL LANGERFELTETS REGI	50
5.3 PARTIELLE LANGERE	51
6 KONKLUSJON.....	53
7 LITTERATURLISTE.....	55
VEDLEGG 1.....	58
VEDLEGG 2.....	60

1 Innledning

I samfunnet vi lever i finnes det et sett felles moralske normer merparten av storsamfunnets borgere forholder seg til. Disse normene rommer et stort spekter av levemåter og retningslinjer for forventet atferd. Storsamfunnets normer inkluderer alt fra «å la eldre sitte på bussen» til «å betale skatt». Narkotikalangeres forhold til storsamfunnets normer kan i noen tilfeller være forenlig, andre ganger kryssende eller klart uforenlig. Grenser viser her til faste eller flytende forståelser av hva som er innenfor eller utenfor normens handlingsrom i ulike sosiale kontekster.

Deltagelse i rusbruk og distribusjon av narkotiske midler binder langere sammen (Sandberg & Pedersen 2006: 14-17). Langing innebærer salg, smugling og organisering av narkotikadistribusjon, i tillegg er det ikke uvanlig at langere er innblandet i annen kriminalitet (Bourgoise 2003: 319). Newman (1999) tegner et bilde av langeres stolthet av inntekt, uavhengig om inntekten kommer fra illegal eller legal kilde. Fairlie (2002) viser til at langere har en 11-21 % større sannsynlighet for å starte som selvstendig næringsdrivende, da langingen står i veien for krav til ansettelse i regulært arbeid. Sandberg og Pedersen (2006: 115) viser til langeres presentasjon av selvet som voldelig som en del av gatekapitalen som kreves for vellykket langing. Vold og ære har ofte blitt identifisert som sentrale i kriminelle subkulturer (Wolfgang & Ferracuti 1967; Grundetjern 2015). I et litteratursøk på nettet viser langere til blant annet «violence», «homocide», «risk», «adolescent crime» og «violent subculture», det vil si egenskaper som vektlegger vold og kriminalitet. Narkotikalangere bryter med normene store deler av storsamfunnets borgere handler etter og langere fremstår utelukkende som kriminelle.

Samtidig kan ikke langere forstås som noe utenfor eller absolutt forskjellig fra storsamfunnets normsystem. Langere innehar og inngår i høyest ordinære og legale roller, som studenter, arbeidstakere, idrettsutøvere, sønner, fedre og andre som sjeldent assosieres til narkotikakriminalitet som langere. Langingen kan derfor ut i fra en sosiologisk forståelse best forstås som ett aspekt av livet til langeren, da langere sjonglerer ulike roller i ulike felt. Knyttet til hver og én av langernes roller kan det tilegnes ulike rollerepertoarer og tilhørende normsystemer. Det som gjør adferdsmønsteret til langere sosiologisk interessant og relevant å studere er at langerfeltet står i kontrast til feltene der langernes legale roller utspiller seg. Et

felt kan beskrives som aktører som kjemper om symbolske tilganger som er anerkjent spesielt innad i feltet (Broady 1990: 267).

Ulike felt anerkjenner ulike symbolske tilganger. Hva som ligger i anerkjennelse og hvor anerkjennelse kommer til uttrykk avhenger derfor av sosial kontekst (Honneth 2006: 13). Å oppnå anerkjennelse og sosial anseelse i et kriminelt belastet miljø er ikke videre synonymt med tilsvarende anerkjennelse i storsamfunnet, i de fleste tilfeller tvert om. Samtidig er det mye som taler for at anerkjennelse tuftet på verdifull kapital i et felt kan betraktes som en valuta som noen ganger kan veksles inn med stort hell, andre ganger ikke, avhengig av feltenes normer og doxa (jfr. Bourdieu 1977).

Langere tester og utfordrer ulike felts normsystem for å muliggjøre tøying og overskridelse av feltenes grenser. Samtidig som grenser mellom feltene tilpasses, formes grenser innad i feltene. Fra aktørenes ståsted representerer de normative standardene innad i langermiljøet både noe fast og håndgripelig i forhold til ære, fellesskap og sosial kontroll samtidig som grenser lett settes på prøve i et felt preget av konkurranse, makt og vinning.

Langere overskrider grenser i ønske om ære, makt og anerkjennelse i langerfeltet. Én grenseoverskridelse fører ofte til flere. Menneskers veivalg kan i følge samfunnsgeografen Hägerstrand ses som en kanal som består av flere demninger som vanskeliggjør veien videre for individene (Hägerstrand 1970: 5). Hvor mange demninger langere møter avhenger av hva de tolker som demninger. Langeres veivalg legger føringer og begrensninger på handlingsrommet og grensers forhandlingsevne.

For å forstå langernes fremforhandling av grenser er det symbolske interaksjonistiske perspektivet av særlig relevans for å få frem langernes meningskonstruksjon og refleksjon rundt potensielt ambivalente grenser. Perspektivet er relevant både i forhold til fremforhandling av langermiljøets interne grenser og gresdilemmaer mellom felt. I denne sammenheng er det av særlig interesse å få frem en mer helhetlig forståelse av langeres prioriteringer av overholdelse, overskridelse og tøying av ulike grenser. Dette gjør at teorirammen også er noe videre enn den symbolske interaksjonismen, med et fokus på sosiale felt og arenaer i og utenfor langermiljøet der moral, kamp om makt og verdifull kapital, ære, fellesskap og til dels ulike og motstridende handlingsrasjonaliteter utspilles.

Problemstilling: Hvordan fremforhandles grensesetting blant langere?

For å nærme oss hvordan langere fremforhandler grenser er det av sosiologisk interesse å studere hvordan langere skaper, former og reproducerer grenser. Gjennom en analyse av langeres meningskonstruksjon ønsker jeg å synliggjøre hvilke grenser langere opplever som absolutte og hvilke som er mer flytende og forhandlingsbare. I forlengelsen av dette er det også av interesse å få frem hvilke sanksjoner som er mest nærliggende når etablerte normer og hederskodeks brytes.

Forskningsspørsmål 1: Hvordan skapes, formes og reproduseres grenser innad i miljøet og hvor elastiske tolkes de?

Forskningsspørsmål 2: Hvordan forholder langere seg til personlige-, gruppens-, miljøets- og storsamfunnets normative grenser?

For å besvare forskningsspørsmålene bygger studien på kvalitative dybdeintervjuer med seks langere, hvorav grunnlaget for datainnsamlingen er en stegvis deduktiv induktiv metode.

1.2 Oppgavens disposisjon

I kapittel to skisseres kort teorirammen som har lagt føringer for valg av metode og analysefokus. I kapittel tre redegjøres og begrunnes det for metodiske benyttede strategier og tilnærminger. Kapittel fire analyserer det empiriske materiale. Kapittel fem diskuterer analysen i lys av den teoretiske rammen presentert i kapittel to. I kapittel seks besvares forskningsspørsmål og problemstilling basert på funnene i diskusjonen.

2 Teoretiske perspektiver på grenser

Et viktig poeng med teori og teoretiske perspektiver er å åpne opp for alternative måter å studere forskningsobjektet. For å kunne overskride en rent deskriptiv og gjengivende type av presentasjon er det ikke nok med nærhet til det vi forsker på. Vi behøver også analytiske verktøy som kan bidra til en nødvendig og kritisk distanse.

2.1 Grenser

Langeres fremforhandling av normer er komplekse og derfor er det viktig å redegjøre for en robust beskrivelse av normative grenser.

Grenser er ikke noe nytt sosiologisk begrep, da Durkheim allerede i 1912 skilte det profane fra det hellige. Durkheims forståelse av grenser mellom grupper, kan forstås som grupperes ulike konstruksjon av moralske normer (Møen 2012). Med grenser refereres det til noe som er sosialt betinget samt til en skillelinje eller et ytterpunkt som ikke bør eller kan overskrides. Geografiske grenser er gjerne konkrete, men grenser kan også være abstrakte eller diffuse. Grenser kan settes passivt eller aktivt, og vi forholder oss til grenser til enhver tid, bevisst og ubevisst. Mennesker setter grenser for seg selv og for personer de har autoritet over, samtidig som de må forholde seg til grensene som er satt for dem (Hägerstrand 1970: 14). Når vi klassifiserer folk, situasjoner, objekter og praksiser, etablerer vi samtidig grenser. Noen grenser oppstår fra normsystemer eller regelverk, mens andre springer ut i fra moral og verdier. Grenser definerer subjektets eller gruppens skille mellom det akseptable og det som ikke er det. I tillegg vil subjektets og gruppens ulike meningskonstruksjon skape varierende forhold til like grenser.

Lamont og Molnar (2002) diskuterer grenser mellom grupper i samfunnet, og de skiller mellom symbolske og sosiale grenser. Symbolske grenser er distinksjoner som kategoriserer objekter, folk og ritualer. Når ulike grupper legger ulik mening i objekter, normer eller ritualer distanserer de seg fra de andre, og på denne måten er symbolske grenser med på å skape og forsterke gruppetilhørighet (Lamont & Molnar 2002: 170). Sosiale grenser er objektive sosiale forskjeller, der tilgang på ressurser og muligheter varierer. Når det er enighet om symbolske grenser kan det dannes mønstre som fører til sosiale grenser.

Lamont og Molnars (2002) definisjon av symbolske grenser kan hjelpe oss å forstå hvordan grenser fremforhandles blant langere. Symbolske grenser skaper og gjensker makthierarkier og sosiale ulikheter, men det må spesifiseres hvordan, når og hvorfor (Løvgren & Orupabo 2018: 206). For å vise hvordan langere fremforhandler grenser skiller jeg her mellom tre nivåer av symbolske grenser: på individ-, gruppe og samfunnsnivå. Langeres *personlige grenser* er grenser som springer ut i fra langerens meningskonstruksjon. Hvilken kultur og hvilket miljø langeren er sosialisert inn i, legger føringer på langernes personlige grenser. Dette skjer gjennom familie, skole og eventuelle andre personer eller institusjoner som har vært av signifikante normkilder. Personlige grenser springer ofte ut fra personlig moral, og er gjerne grenser som tas for gitt. *Gruppens grenser* som normkilde bidrar til hva som er innenfor og utenfor det akseptable eller det som tolereres. I grupper omtalt som subkultur, finner vi i varierende grad alternative verdisystem, alternative normer og alternative virkelighetsfortolkninger (Young 1971: 22,69). I det subkulturelle normsystemet ligger det med andre ord ikke nødvendigvis en absolutt ytterpol til det som er storsamfunnets etablerte normer og regelverk. *Storsamfunnets grenser* er de grensene medborgerne forventes å forholde seg til, i forhold til rådende normer, tradisjoner og institusjoner. Grenser fremforhandles kontinuerlig, men for langere som følger gruppens subkulturelle normsystem vil det ofte oppstå problemer med å overholde storsamfunnets motstridende grenser. Eksempelvis bryter langere med storsamfunnets regelverk ved å selge illegale narkotiske midler. I dette ligger det både et grensebrudd i forhold til juridiske lover, men også et spenningsforhold mellom storsamfunnets normsystem på den ene siden og grupper og individs virkelighetsforståelse og normkilder på den andre siden (Hewitt 20007: 219).

2.2 Ønske om å teste grenser

Langere møter situasjoner der de må navigere mellom langermiljøets normer og storsamfunnets normer. Ofte prioriterer langere å overholde førstnevnte. Dette kan skyldes langeres pretensjoner i feltet.

Blumers interaksjonistiske perspektivet bygger på tre premisser: 1) Mennesker handler overfor hverandre, situasjoner og ting sett ut i fra meningen de har for dem, 2) denne meningen oppstår gjennom sosial interaksjon, og 3) meningen bearbeides gjennom

fortolkende prosesser (Blumer 1998). Først når det er etablert en forståelse av langerens mening og mål i langerfeltet kan langerens grenseoverskridelser forstås.

Rusbrukere (inklusive langere) handler ofte etter hedonistiske umiddelbare sanselige nytelser som finnes i rusbruken de er deltagende i (Frischer, Crome, Macleod, Bloor & Hickman 2007). Det kan også tenkes at langere prioriterer andre hedonistiske holdninger (Shammas & Sveinung 2015). Eksempelvis er ønske om spenning og adrenalin feltet tilbyr nærmere å beskrive som hedonistisk tiltrekkende, fremfor rasjonelt.

Langing kan i sosiologiske termer betraktes som et spill mot myndigheter og andre langergrupper. Spillernes sammenkomster former et handlingsrom hvor langeren kan akkumulere mer makt og kapital, samtidig som de risikerer å miste opparbeidede tilganger. Standhaftigheten i spillet oppfyller menneskers sosiale behov om spenningsforvaltning (Fray 1984: 109). Feltdeltagelse fremstår derfor for informantene som frivillig og attraktiv.

I langermiljøet er det makt, foreslått som et individs eller en gruppes suverenitet over den andre mot deres vilje, som råder (jfr. Weber 2010). Hvorvidt langeren holder en mektig posisjon i gruppen eller ikke, avgjør aktørens handlingsrom. Langere som er villig til å ta stor risiko kan potensielt belønnes med mektige posisjoner. Når den potensielle premien er stor, øker risikoen for å bli gjenkjent, avslørt og tatt av politiet. Utlevering av subkulturer som bare i begrenset grad er integrert og gjenstand for innsyn og kontroll fra storsamfunnets side vil potensielt øke risikoen forbundet med langing gjennom intern justis, vold, sanksjoner og skiftende maktkonstellasjoner (Hutton 2005: 551). Ønske om maktposisjoner og spenningen rundt kampen om posisjonene er tiltrekkende på langeren. Ved å ta stor risiko, er den potensielle premien stor, så deltagelse i feltet kan ses som en snarvei til rus, spenning, adrenalin og makt.

Samfunnets press på suksess og vellykkethet fører til at enkelte søker seg til en kriminell karriere (Merton 1938: 680). Langerfeltet er ikke tiltrekkende på alle, men langere velger å overskride storsamfunnets grenser til fordel for langing da de ser muligheter i risikoen.

Habitus formes av det livet som leves og legger føringer på forestillinger som påvirker den videre utviklingen av personers sosiale virkelighet (Broady 1990: 225). I habitus konstrueres mening ubevisst ut ifra hva aktøren anser som passende atferd for seg selv og for hva som defineres som passende atferd blant andre som er likt sosialisert (Lemert 2005: 40). Habitus kan både ses på som tilegnede tanke- og handlingsmønstre som et resultat av kulturell læring

og handlingsdisposisjoner man tar med seg i ulike situasjoner (Bourdieu 1977). I dette ligger det både en antagelse om at sosiale normer og strukturer er lagret i subjektet, men også en anerkjennelse at aktøren er refleksivt handlende. I dette perspektivet og i denne forståelsen er aktørene predisponert gjennom det de har med seg i ryggsekken, men ikke uten videre determinert til å handle på forutsigbare måter. Hvilket miljø og hvor tidlig aktørene sosialiseres inn, er av avgjørende betydning for langerkarrieren (Sandberg 2008).

2.3 Kapital og anerkjennelse i langerfeltet

Opparbeidelse av *ruskapital* anerkjennes i langermiljøet. Kunnskap og erfaringer om rusmidler tilegnes gjennom bruk og salg. Personer som besitter denne kapitalformen anerkjennes som troverdige og sikre langere. Ruskapital er derfor viktig for driften av narkotikavirksomheten. Dette vil gi gode nettverksressurser, kunder og samarbeidspartnere. Den feltspesifikke *sosiale kapitalen* styrker driften av den illegale virksomheten, da langere kan få hjelp, sikkerhet og vennskap. Begge disse kapitalformene er sentrale for anskaffelse av *økonomisk kapital*, som kan ses som et mål med langingen. Et annet mål med langingen som ikke bør undervurderes er *symbolsk kapital*. Det er tilganger som tolkes som verdifullt av feltet aktøren handler i (Broady 1990: 169).

Et av de viktigste aspektene ved symbolsk kapital er aktørenes anerkjennelse av prestasjoner. Anerkjennelse er sosial verdsettelse i et konkret fellesskap, alle mennesker har et følelsesmessig behov for gjensidig anerkjennelse, som et dyptgående mellommenneskelig fenomen (Honneth 2006: 12). Det ligger et gjensidighetsperspektiv i anerkjennelse, som innebærer at to subjekter møter hverandre på en likeverdig måte. Gjennom denne forståelsen av anerkjennelse trenger mennesker hverandre for å få nødvendig bekreftelser, som betinger utviklingen av personlig identitet (Honneth 2006: 8). I denne tolkningen utgjør sosial anerkjennelse motpolen til begrepet miskjennelse, det vil si en opplevelse av krenkelse eller ikke å bli hørt, forstått og respektert. Ofte handler aktører etter å oppnå sosial anerkjennelse, mens i noen situasjoner handler det om å unngå miskjennelse. Langeres prioritering av grenseoverskridelser må forstås som en balansekunst der grenseoverskridelser som gir anerkjennelse i et felt potensielt gir miskjennelse i et annet. Ved å forstå langeres ønske om

feltspesifikk anerkjennelse og opparbeidelse av ulike former for kapital, kan det skapes en forståelse av hvordan langere forholder seg til ulike grenser.

Kapitalen langerne tilegner seg gjennom langermiljøet er feltspesifikk og derfor vanskelig å overføre til andre felt (Grundetjern 2015: 270-271). Langerne handler i det illegale feltet for det er der de ser størst mulighet for å oppnå de ønskede kapitalformene. Langerne handler ikke utelukkende i et kriminelt felt fylt av rusbruk, de handler også på andre arenaer sammen med blant annet familie, kollegaer og venner. Mennesker er ikke alltid tilfreds med å klassifiseres da de innehar ulike roller og definisjonen av den ene rollen ikke alltid er dekkende for hele personen (Hewitt 2007: 215). Selv om det illegale feltet er nærliggende langerne, har de flere roller de prioriterer og handler ut i fra det som oppfattes som det riktige i gitte situasjoner. De blir kontinuerlig påvirket av alle feltene de handler i, det er feltet de føler sterkest tilhørighet til som oftest prioriteres (Grundetjern 2015: 274).

2.4 Sosial tilhørighet

Meningsdannelse er kulturelt og sosialt betinget (Hewitt 2007: 215). I den symbolske interaksjonistiske forståelsen av samfunnet er man opptatt av meningsdannende mønstre som legger føringer på individenes tenkning, handlinger og identitet i ulike roller og situasjoner (Hewitt 2007: 4). Langeres fortolkning av en gitt situasjon gjenspeiler langernes rollerepertoarer og tilhørende normsystemer som skaper og former grenser. Mens aktører hos Bourdieu et al. (1999) langt på veg fremstår og forstås som strukturelt betinget, er det også gjennom andres blikk roller og posisjoner skapes, opprettholdes eller endres. Hvem langere omgås, hva som utgjør normkilden og signifikante andre antas i det symbolske interaksjonistiske perspektivet å legge føringer på langeres fremforhandling av grenser. I denne forståelsen av tilhørighet og fellesskap er relasjonen til det som utgjør signifikante andre og referansegrupper som normkilde og normunivers av særlig interesse (Berger 1963). Signifikante andre viser til personer og grupper som man identifiserer seg med, har sterke emosjonelle bånd til eller som spiller en viktig rolle i personens liv. Dette kan være venner, men behøver ikke nødvendigvis være det. Hovedpoenget er hvem langere relaterer seg til legger sterke føringer på virkelighetsforståelsen. I denne sammenhengen er det også relevant å

trekke inn Meads (1934) begrep om generaliserte andre, det vil si generaliserte holdninger og normer som gjenkjennes i en gruppes felles forståelse og normunivers.

Tilhørighet i gruppen og miljøet påvirker langeres grensefremforhandling, både internt i feltet og på tvers av felt. Langeres referansegrupper anerkjenner ofte motstridende normer som kan vanskeliggjøre langeres pluralistisk tilhørighet.

I langermiljøet finnes det et godt etablert normsystem som gjelder samtlige langergrupper, samtidig som de enkelte gruppene fortolker og konstruerer tilhørende normer. Det som definerer hva som er innenfor og utenfor miljøets eller gruppas syn på solidaritet, er hvordan resten av miljøet eller gruppen reagerer på handlinger som bryter med normen (Becker 1973: 129). Disse normene gir en viktig pekepinn på hva som er grunnsteinene i miljøet og gruppen som kollektiv og fellesskap (Becker 1973: 129-134). I noen tilfeller kan aktører bryte med gruppas etablerte mening, andre ganger kan det være problematisk eller umulig.

Langermiljøet er karakterisert av normsystemer som legger strenge føringer på langerne (Goffman 2014: 136-139). Miljøet sanksjonerer overskridelse av interne statiske grenser kraftig. Miljøets medlemmer kan i noen tilfeller føle seg tvunget til overholdelse av miljøets grenser. Det er gruppas indre logikk lengerer kjenner en tilhørighet til og det er gjennom bearbeidelse av forholdet til gruppen lengerer sosialiseres inn i miljøet (Bourgoise 2003: 15). Gjennom sosialiseringen inn i gruppen finner lengerer tilhørighet i gruppen samtidig som det finnes en risiko for å fremmedgjøres fra samfunnet (Hewitt 2007: 219). Sosialiseringen er en gradvis prosess der individene må finne sin plass, lære seg spillet og å kunne spille sine roller (Becker 1973: 58). Gjennom miljøets spilleregler konstrueres normalitet og avvik (Becker 1973: 14). Gjennom langvarig deltagelse i miljøet vil langeres normsystem, logikker og meninger justeres til gruppens og miljøets. Interne virkelighetsforståelser normaliseres og miljøets logikk blir en integrert del av langeren.

2.5 Begrensninger i langeres handlingsfrihet

Lengerer møter ulike former for begrensninger, både i langerrollen og i andre roller. Egenskaper som er en styrke i legale felt kan utgjøre en begrensning i langermiljøet, og vice versa. Lengerer må derfor hele tiden forholde seg til normative begrensninger pålagt av miljøet

og samfunnet. Hva langerne tolker som begrensninger som er verdt å overkomme har stor betydning for hvor elastisk grenser konstrueres og hvilke som brytes.

Begrensninger er ofte generelle, abstrakte og legger føringer på individers meninger, atferd og handlinger. For å forklare hva som begrenser langerne er det nærliggende å skille mellom *biologiske begrensninger*, *evnebegrensninger* og *autoritære begrensninger* (Hägerstrand 1970: 11). Biologiske begrensninger er kroppslige forutsetninger som begrenser mennesket, eksempelvis begrensninger av behov som søvn og sult. Hva som klassifiseres som evnebegrensninger er kvalifikasjoner som ikke holder standarden for å nå et mål. Evnebegrensninger definerer hvor, når og hvor lenge langere må forhandle for å oppnå et gitt mål (Hägerstrand 1970: 14). Langere med egnede evner for feltet vil naturlig nå lengre enn langere som har begrensede feltspesifikke evner.

Autoriteter begrenser langerne når situasjonen er kontrollert av andre (Hägerstrand 1970: 16). I Hägerstrands begrepsapparat kan felt forstås som hierarkiske domener, der domenes maktposisjoner kontrollerer de under seg, samtidig som dominerende domener kontrollerer underliggende domener. Langerdomenets autoriteter er langere i maktposisjoner, mens politi og rettsvesen er autoriteter i overliggende domener. Straff og belønning er pressmidler autoriteter bruker for å kontrollere de under seg. Straff myndighetene opererer med inkluderer blant annet betinget soning. Langermiljøets straff inkluderer fysisk og psykisk vold, samtidig belønnes prestasjoner både økonomisk og symbolsk. Langerfeltet kjennetegnes av brutalitet, vold og spenninger (Bourgoise 2003; Goffman 2014; Grundetjern 2015), derfor må ikke risiko forbundet med sanksjoner undervurderes, men heller forstås som begrensende på langerens handlingsfrihet.

Langere er, som alle andre typer av aktører, ikke alltid klar over sine begrensninger. Ved å tilegne seg god sosial- og kulturell feltspesifikk kapital skapes en mulighet for å overkomme evnebegrensninger og autoritære begrensninger. Å overkomme denne type av begrensninger vil potensielt kunne skape rom for økt personlig kontroll og en følelse av mestring (Flore 2008: 27). Når det er sagt, er det ikke uten innsats aktører overkommer begrensninger, tvert imot kan begrensning over tid skape aksept overfor en begrenset situasjon. I slike tilfeller skapes vanedannende mønstre det er vanskelig å bryte med. Asplund (1991) omtaler dette som aktørenes kjente hjulspor som legger føringer på aktørenes videre meninger og muligheter. Dype hjulspor kan i noen tilfeller betinge langes videre overholdelse eller overskridelse av grenser.

Forskningsobjektet studeres gjennom disse teoretiske perspektivene. De interaksjonistiske tilnærmingene viser til langerens pretensjoner om grenseoverskridelser og referansegruppers påvirkning på denne meningen. Ved samtidig å studere langeres grensesetting gjennom begrensninger og låsinger, forstås langeres fremforhandling av grenser som mer sammensatt og kompleks, og ikke så endimensjonal som i rasjonell valgteori inspirert modeller som bygger på antagelser om informerte rasjonelle valg.

En interaksjonistisk tilnærming til metode hjelper oss å studere hvordan miljøet skapes nedenfra gjennom interaksjon. Tilhørigheten til ulike felt og ulike normsystemer skaper dilemmaer i langerollens versus legale rollers overholdelse av grenser. Hvilke grenser langeren velger å prioritere vil danne handlingsmønstre som legger føringer for videre overholdelse og overskridelse av grenser.

3. Forskningsdesign og metode

Forskningsdesignet for denne masteroppgaven er utviklet for forståelse av langernes fremforhandling av grenser gjennom informantenes erfaringer og hverdagsopplevelser (Sohlberg & Sohlberg 2013: 80).

Datainnsamlingsmetoden benyttet er semi-strukturerte individuelle dybdeintervju. Denne metoden åpner opp for reflekterte svar rundt informantenes meningskonstruksjon. En annen fordel med metoden er muligheten til å gå videre med oppfatninger eller temaer som er viktig for informanten. Intervjuene gir derfor rom for et eksplorerende forskningsdesign.

3.1 utfordringer knyttet til informantgruppen

I utgangspunktet ønsket jeg å intervju langere i nøkkelposisjoner, men dette viste seg raskt å være vanskelig. Kravet til deltagelse sank dermed til langere som tar inn partier med større kvanta rusmidler, uten at “større kvanta” er tydeligere definert.

Å få adgang til informanter med erfaringer som langere, medbrakte flere utfordringer enn forventet. Langing er organisert kriminalitet, og forsikring om anonymitet ble derfor viktig under rekrutteringen. Flere potensielle informanter takket nei til deltagelse i studien i frykt for å bli utlevert, selv om de ble forsikret om taushetsplikt og anonymisering av gjenkjennbar informasjon.

Utvalget består av strategisk bekvemmelighetsutvalgte informanter. Etter kontakt med en bekjent som benytter seg av cannabis, ble det etablert kontakt med én narkotikalanger. Etter presentasjon av forskningsprosjektet sa informanten seg villig til å delta i studien. Denne informanten rekrutterte videre neste informant. På grunn av frykt for å bli utlevert fikk jeg ikke kontaktinformasjon til informantene før intervjuet, men all kommunikasjon gikk gjennom en tidligere informant. Dette vanskeliggjorde planlegging av møtetid og sted. Planlegging av intervju med potensielle informanter opptok mye tid uten at det nødvendigvis resulterte i et intervju. I løpet av en to-måneders periode endte jeg opp med seks intervjuer. Selv om studien med fordel kunne inkludert flere informanter, gir de seks intervjuene god og omfattende informasjon i forhold til studiens formål og forskningsspørsmålene.

Denne måten å rekruttere informanter på kan gi informanter som har nære relasjoner, og kan være uheldig for studiens resultat dersom informantene er for like. Informantene som ble rekruttert ble oppfordret til å foreslå så mange langere som mulig for potensiell deltagelse i studien.

I forskning er all informasjon som kan tilbakeføres til enkeltpersoner taushetsbelagt (Christoffersen, Johannessen & Tufte 2010: 96). All gjenkjennbar informasjon er derfor anonymisert. Opplysninger som navn på personer informantene omtaler, stedsnavn og årstall er klippet ut slik at opplysningene ikke kan spores tilbake til enkeltpersonene. I tillegg har forskere meldeplikt, som gir gyldig unntak fra taushetsplikten (Fossheim & Ingierd 2013: 11). Forskere har en plikt til å varsle om kriminelle forhold, det vil blant annet si straffbare handlinger som er begått eller som mest sannsynlig vil bli gjennomført (§ 139, straffeloven 2013). Utover den rettslige plikten kan det i enkelte tilfeller være riktig å la hensyn til informantene gå foran meldeplikten: Et tillitsbrudd kan skade både det enkelte forskningsprosjektet, informantene, forskerens egen ferdsel og tilliten til forskningen (Fossheim & Ingierd 2013: 13). Dette dilemmaet ble nøye vurdert før intervjuene. Løsningen ble å informere informantene om meldeplikten slik at informantene kunne vurdere å holde tilbake potensiell meldepliktig informasjon. Tilbakeholdelse av informasjon kan beregnes som en av studiens svakheter, da dette potensielt hindrer gode funn. Det er likevel ansett som nødvendig for å bevare min egen sikkerhet og å opprettholde studiens konfidensialitet, kvalitet og redelighet (NESH 2016).

Min sikkerhet under intervjusituasjonen var en sentral del av planleggingen av intervjuene. Dette gjelder sikkerhet under intervjuet og i etterkant av gjennomført intervju. Et viktig grep for forebygging av konflikt er spørsmålenes innhold, samt hvordan spørsmålene blir presentert. Ikke under noen intervjusituasjon ønsker den som intervjuer å trække informanten på tærne. For meg ble dette viktig siden informantgruppen potensielt kan forventes å utagere voldelig. I tillegg kan samtaler som går i dybden på livet til informanten oppfattes som sensitivt (Goffman 2014). Det jeg var mest redd for var at informantene skulle åpne seg til meg, og angre i ettertid. Derfor ble det viktig for meg at det kun var via telefon de kunne oppsøke meg i ettertid. Snapchat er populært kommunikasjonsmiddel blant langere, men dette var uaktuelt for meg da det er enkelt å finne hvor andre personer befinner seg. Jeg har ikke hørt fra noen av informantene i ettertid.

3.2 utfordringer knyttet til forskerrollen

Det interaksjonistiske perspektivet fremhever at forskere redegjør for sin involvering i forskningsprosessen, samt diskusjon av grunnlaget for produksjon av data (Thagaard 2013: 223). Bearbeiding av datamaterialet der forskeren er dypt inne i observasjon og tolkning er krevende, derfor er det viktig å reflektere over den faglige og sosiale bakgrunnen forskeren tar med seg i feltet (Widerberg 2001: 25). Min tid som sosiologistudent har gitt meg et analytisk blikk med fokus på teori og analyser av sosiale fenomener i ett nedenfra og opp perspektiv. Individuer blir til enhver tid påvirket av ulike strukturer, men til syvende og sist er det tolkninger i den gitte situasjonen som er avgjørende for mening og handling.

For nære bånd til informantens livssituasjon kan i verste fall føre til at forskere ikke klarer å holde en profesjonell avstand, men heller fortolker mye ut ifra informantenes perspektiv. På den andre siden byr også for mye avstand fra informantgruppen på utfordringer. Dette har jeg erfart: For å få en god oversikt over feltet kreves mye forarbeid i form av opparbeidelse av kjennskap til feltet gjennom litteratur. Under intervjuene gikk det med mye tid til å kartlegge miljøet og oppklare ukorrekte forutinntattheter, som muligens kunne vært unngått ved å gjennomføre pilotintervju. Et eksempel på dette er tilhørigheten til langermiljøets gruppekultur hvor dette bare ble beskrevet som tilfellet for enkelte av informantene, mens andre beskrev seg selv som "en ensom ulv". Informanter som ikke besitter viktige posisjoner føler ikke en sterk tilhørighet til hverken gruppen eller miljøet.

3.3 Utvalget

Utvalget består av fem menn og én kvinne i aldersspennet 20 til 30 år, der langererfaringen strekker seg fra to til ti år. To av informantene er i regulært arbeid, tre mottar sosialstønad og én er arbeidssøkende uten stønad. Samtlige informanter er norske statsborgere og snakker flytende norsk. Fem av seks informanter langet aktivt i tiden intervjuet fant sted, men anga at de nylig hadde trappet ned langingen eller hadde planer om å trappe ned i nær fremtid.

Langerne som inngår i studien selger hovedsakelig cannabis, men også andre rusmidler de har tilgjengelig gjennom gruppen. Informantene oppgir at de kun selger rusmidler de selv benytter og mener er forbundet med liten helserisiko. Informantene distanserer seg fra «harde

rusmidler», likevel har noen av informantene erfaringer med disse. Venkatesh & Leveitt (2000) viser til at trang økonomi forårsaker salg av hardere narkotiske stoffer, og som en konsekvens av tilgjengelighet ofte også til eget bruk.

Samtlige informanter snakket åpent om sine tanker rundt deltagelse i feltet og brudd med storsamfunnets normer. Tre av informantene har lang erfaring fra langermiljøet og tegnet et bilde av miljøet som brutalt og nådeløst. De fortalte skremmende historier som omhandlet smugling, våpen, fysisk- og psykisk vold. De øvrige informantene anga at de var mindre involvert i forhandlinger og smugling, og oppfattet miljøet langt mindre brutalt og nådeløst enn de med lang erfaring. Disse ulikhetene kan forklares i posisjonen langerne har i hierarkiet.

Gjennom materialet fremkommer det at det finnes fire motstridende og samtidig samarbeidende hierarkier. Disse er hovedsakelig inndelt i grupper med felles etnisk, kulturell og sosial tilhørighet. Hver gruppe tar inn partier på 10 til 20 kg cannabis omtrentlig en gang i måneden. Dette fordeles av King Pin (den øverste lederen) på tre til seks ledere i hierarkiet, tre av informantene befinner seg på dette nivået. I nivået under finnes 10 til 20 personer som hver tar inn ett til fem kg cannabis, de resterende tre informantene langet på dette nivået. Nivået under tar inn mindre partier, og kan betegnes som gateselgere (jfr. Sandberg og Pedersen 2006). Dette er strukturen informantene meddelte, men strukturen er svært flytende og langere flyttes ofte opp og ned i posisjoner. Langerhierarkiet kan ha likhetstrekk med andre nordiske byer, men antall grupper og størrelse vil trolig variere i forhold til byens størrelse.

3.4 Presentasjon av selvet

Langere ønsker å fremstille selg selv på best mulig måte. Den ønskelige måten å fremstilles på er derimot svært varierende. Langere fremstiller seg selv gjennom vektlegging av egnethet til feltet og suksess som langer. Hvorvidt de gjengir en adekvat og riktig beskrivelse av seg selv, er vanskelig å si noe om uten å hevde at informanten taler usant. Langing fremstilles som frivillig og posisjon fremstilles som attraktiv. Gjennom informantenes *front stage*-presentasjon fremstilles trolig situasjonen bedre enn den er i virkeligheten (Goffman 1971). Derfor er det en mulighet for at langingen ikke er like frivillig og attraktiv som hevdet. I tillegg kan det tenkes at informasjonen som deles i noen situasjoner underdrives og at

informanten stakkarsliggjør seg selv som en strategi for sympati og medfølelse, eller i et forsøk på å avkriminalisere seg selv. Goffmans (1971) beskrivelse av menneskers front stage-presentasjon er et sentralt analytisk verktøy.

Informantene fremstiller langerkarrieren som frivillig, attraktiv og ønskelig. Senere fremstilles et ønske om avstand fra feltet. Samtlige informanter forteller om nylig nedtrapping eller plan om å trappe ned langerkarrieren. Det kan tenkes langere presenterer situasjonen på denne måten i troen om at jeg ønsker å høre dette. Det kan også tenkes at langeren presenterer situasjonen på denne måten for å avkriminaliseres seg selv i frykt for å bli utlevert. Samtlige informanter fremstiller forholdet til langermiljøet på denne ambivalente måten.

3.5 Datainnsamling

For et best mulig intervju er det en fordel om både intervjuer og informant er komfortabel under intervjusituasjonen (Tjora 2012: 121). Dette bidrar til at informantene skaper tillit til intervjuer som er nødvendig for å skape åpenhet, som i sin tur gir fruktbar informasjon. Det ble derfor viktig å minimere den sosiale avstanden mellom informantene og meg, samtidig som jeg ivaretok min profesjonelle rolle. Løsningen på å minske ulikhetene var utelukkende å fokusere på informantenes spesifikke ekspertise fra langerfeltet.

Intervjuene fant sted på private grupperom på offentlig sted. For at informantene skulle kunne dele sensitiv informasjon med meg, var det nødvendig at ingen kunne lytte til samtalen. Det var også viktig at intervjuet fant sted offentlig, da langere potensielt kan utgjøre en fare å samhandle med. Gjennomførelsen av samtlige intervjuer gikk fint, men med tanke på de voldelige episodene informantene meddelte fant jeg trygghet i å være i offentlighet.

De fem første intervjuene varte i omtrentlig to timer, og det sjette intervjuet varte i én time og et kvarter. Før intervjuet startet spurte jeg om å ta opp intervjuet med lydopptaker. Dette gikk samtlige informanter med på. Å bruke lydopptaker har flere fordeler, blant annet gis en nøyaktig gjengivelse av hvordan informantene ordlegger seg. I tillegg er det enklere å gi sin fulle oppmerksomhet til informantenes fortellinger som videre gir mulighet for gode oppfølgingsspørsmål og god flyt i samtalen.

Samtlige seks informanter er representert i analysen. De tre informantene som ligger på det høyeste nivået er overrepresentert da de har flere refleksjoner rundt overskridelse av grenser. Den kvinnelige representanten skiller seg ut da hun har avsluttet sin langerkarriere.

Som intervjuer hadde jeg visse fordeler: Den første er at jeg befinner meg i aldersspennet til informantene, det gjør det trolig enklere for dem å åpne seg til meg. En annen praktisk fordel er kjønnet mitt, som trolig tillater meg å stille flere spørsmål om langervirksomheten, da spenninger ikke bygges opp like raskt som blant menn. En tredje praktisk fordel slik jeg ser det er min avstand til miljøet. Uvissheten forsvarte både støtende spørsmål og spørsmål som var basert på feiloppfatning.

3.6 Intervjuguide

Det er informantenes refleksjoner rundt grenseambivalenser innad i- og mellom felt, ikke deres kriminelle handlinger, som er av interesse i mitt prosjekt. Derfor er intervjuguiden utformet for å gi informanten mulighet til å fortelle om feltets normsystem, samt utsiktene og konsekvensene for å bryte med normsystemet.

Intervjuguiden innledes med spørsmål som skal være enkle å svare på. Dette er spørsmål som godtar korte konkrete svar og er uten risiko for fornærmelse. Del to inneholder spørsmål som omhandler normer i miljøet. Del tre tar for seg spørsmål om tillit og tilhørighet til miljøet. Den fjerde delen omhandler spørsmål om langernes syn på lovverket, kriminalitet og moral. I den fjerde delen er flere spørsmål direkte rettet mot langerens norm- og lovbrudd, deriblant "Hvorfor er det OK for deg å bryte loven?". Jeg erfarte gjennom det første intervjuet en situasjon der informanten oppfattet meg som støtende i det jeg stilte spørsmålet, noe som resulterte i at informanten ble fornærmet. Etter denne situasjonen endret jeg spørsmålet til "Hva er ditt syn på lovverket?", som gav mulighet til å forklare grenseoverskridelsen heller enn å forsvare den.

For å bevare en god flyt gjennom intervjuene var det en trygghet i å kjenne intervjuguiden godt på forhånd. Jeg hadde med intervjuguiden på alle intervjuene, men løsrev meg mer og mer fra den. Hovedgrunnen til dette var at informantene hadde lange og gode svar og oppfølgingsspørsmål, samt avklaringer ble viktigere enn å følge intervjuguiden. Selv om det

var planlagt et strukturert intervju ble samtlige intervju gjennomført semistrukturert. Denne typen intervju kjennetegnes av en mellomting mellom en samtale i dagliglivet og et strukturert intervju (Brinkmann & Kvale 2009: 47).

3.7 Databehandling

Etter endt intervju skrev jeg ned inntrykk og refleksjoner fra intervjuene for deretter å transkribere dem samme dag. Transkriberingen er gjort grundig med nøyaktige gjengivelser. Slang og spesielle uttrykk er bevart, ellers er dialekt oversatt til bokmål. Jeg har kuttet ut småord som “eh”, “liksom” og gjentakelse for en tydeligere sitering i analysen.

Med over ti timer transkribert data satt jeg igjen med mye materiale, og det å finne en oversiktlig inngang til analysen var utfordrende. Gjennom det interaksjonistiske perspektivet baseres analysen på informantenes forståelse av fenomenet som studeres. For å få fullt utbytte av dataene er det nødvendig å åpne opp kategoriene for å tenke sammen med dem, heller enn å forenkle dem (Coffey og Atkinson 1996: 139). For ikke å utelate relevant informasjon brukte jeg mye tid på koding og kategorisering. Kodene som kunne plasseres i samme kategori gav grunnlaget for analysens tre deler. Gjennom å analysere de ulike delene separat kunne jeg enklere sammenligne informasjon informantene meddelte, noe som viste til store variasjoner. Dette opplevde jeg som overraskende da jeg forventet å finne flere likheter.

For å sikre studiens troverdighet er det avgjørende med en transparent beskrivelse av metodiske tilnærminger og analyse av data. En fullstendig objektiv tolkning er umulig, derfor er etablering av beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer avgjørende for en transparent og troverdig analyse (Christoffersen, Johannssen & Tufte 2010: 229).

3.8 Forskningsetikk

I følge de nasjonale forskningsetiske komiteene skal grunnleggende forskningsetiske prinsipper vektlegge behandlingen av deltakerne i forskningsprosjektet med respekt (NESH

2016). Forskningens samfunnsansvar tilsier at forskningen skal komme forskningsdeltakere, relevante grupper eller samfunnet til gode, og unngå at den gjør skade. Resultatet i denne studien omtaler det stigmatiserende miljøet med respekt og tross kriminelle og voldelige handlinger, fremstiller studien langere på en god og rettferdig måte. Basert på studiens fremstilling av miljøet, samt at all gjenkjennbar informasjon er anonymisert, behandles gruppen og informantene på en adekvat måte.

Det er ønskelig å unngå økt stigmatisering av gruppen informantene tilhører, derfor må forskningsprosjektet være i tråd med forskningsetikken og regelverket (Fossheim & Ingierd 2013: 48). Studiens største etiske utfordring er overveielse av taushetsplikten og meldeplikten. Ved å informere informantene om meldeplikten opprettholdes forskerens og studiens redelighet.

Hensikten med kvalitative tilnærminger er å generere overførbar kunnskap (Christoffersen, Johannessen & Tuft 2010: 106). Forskningens grunnlag for overførbarhet er å utvikle innsikt knyttet til fremforhandling av grensesetting. Funnene i denne studien kan gi en forståelse av grenser som kan overføres til andre sammenhenger. Det er forståelsen og innsikten i begrepet som kan være relevant og bygge videre på.

4 Analyse

Noen grenser tolkes som elastiske og langere står fritt til å utfordre disse. Absolutte grenser som at man som vanlig borger ikke har lov til å drepe et annet menneske, er ikke forhandlingsbare. Langerollen er en rolle knyttet til en lang rekke spesifikke normer og forventninger, samtidig som langeren spiller roller i andre felt. I skillet mellom rollene og de tilhørende normsystemene fremforhandles grenser.

4.1 Det tiltrekkende ved langerfeltet

Storsamfunnets grenser overskrides allerede ved inngangen inn i langerfeltet, i samfunn der åpent salg av narkotiske midler er forbudt. Langermiljøet tilbyr rus, raske inntekter, spenning og venner i lik situasjon. I tillegg slipper langeren å stille vekkerklokka tidlig fem dager i uka. I materialet fremkommer det som svært attraktivt å unnslippe hverdagsrutiner; her er særlig kontrasten til A4-livet det som løftes fram som tiltrekkende av informantene

4.1.1 «Langing er liksom så enkelt»

Det finnes ikke bare en, men flere grunner til at langere starter å lange. For noen er økonomisk fortjeneste hovedårsaken, overgangen fra rus til salg var nærliggende for noen, mens andre ønsker deltagelse i kriminalitet. For informantene med regulært arbeid ved siden av langingen, er det særlig spenningen i kriminalitet og tilgangen til rusmidler som er med på å avgjøre deres deltagelse i langermiljøet. Felles for samtlige informanter er at feltet er tilgjengelig. De har venner og bekjente som bruker og selger narkotika, i tillegg til at de ruser seg selv. Langing fremstår dermed som et enkelt valg:

TT: «Hva var det som fikk deg til å begynne å deale?»

Langer: «Hmmm... Alltid vært god på å gjøre avtaler, og avtaler til min fordel, som regel alltid. Hvis du kan gjøre det uansett så fører det til større gevinst, og i stedet for å bruke normerte midler for å kjøpe stoff til eget bruk kjøper jeg heller store kvanta for å få det billigere, så selger jeg det til vanlig pris.»

TT: «Dette er et litt drøyt spørsmål og du trenger ikke svare hvis du ikke vil, men; hvorfor bruker du ikke denne egenskapen i en legal jobb? Hva er det som er attraktivt med dealing?»

Langer: «Det er et jævlig godt spørsmål... Jeg kunne jo kanskje jobbet som a big business man liksom, men ... det er jo så mye med det, intervju... søknad... og hvor er denne jobben utlyst? Nei, det er for mye for meg tror jeg. Dealing er liksom så enkelt.»

Langing beskrives her som enkelt og tilgjengelig, i tillegg til at langeren har forhandlingsegenskaper som er strategiske i feltet. Langere ruser seg allerede, dermed oppleves overgangen til større innkjøp som selvfølgelig med tanke på den økonomiske fortjenesten. Ved å tjene på salg av illegale narkotiske midler, slipper langere å bevege seg i nye felt og kan fokusere på å utvikle virksomhet han eller hun allerede kjenner god til. En annen langer langet av samme årsaker:

«For min del er jo dealing bare et biprodukt, så for min del har det ikke så mye mål og mening. Jeg kommer ikke til å bli tatt. Jeg er ikke her for å tjene store penger, men hovedsakelig gratis drugs.»

Siden langing forsyner narkotiske stoffer kan noen rusbrukere anse overgangen til salg som en naturlig konsekvens av feltdeltagelse. En annen langer uttalte: «Tilgjengelighet. Vanskelig å bli tatt.» Personer som ruser seg har allerede et nettverk og sikkerhetsnett i langermiljøet, og for personer med egnede egenskaper til feltet ser de muligheter for å gjøre levebrød av narkotikabruken. Langing fremstilles også som trygt, da langere mener det er enkelt å komme seg unna politiet. Likevel kan inngangen til feltet være tilfeldig:

«Det starta vel... altså det kunne likeså godt vært vinning. Jeg kunne sikkert også transport alkohol over grensa og sånt. Men altså, drugs er lett å få tak i, det er lett å bli kontakta for, du vet at det er en stigende kjede på en måte.»

Kombinasjonen av rusbruk og at langing fremstår som enkel *means to an end* gjør at langere trer inn i langermiljøet. Det er dog ingen av informantene som beskriver langing som eneste utvei, samtlige informanter anså langermiljøet som attraktivt i inntreden i miljøet. Dette er trolig ikke tilfellet blant alle langere.

Rusdeltagelse

For langere er tilgangen til rusmidler tiltrekkende ved feltet. Langerkarrieren bygges på kunnskaper om og erfaringer med rusmidler. Langere bruker rusmidler som gir effekten de ønsker i den gitte situasjonen. Ofte kombineres rusmidler med alkohol eller andre rusmidler,

og de testes ut i ulike omgivelser og ulike doseringer for å skape den beste effekten for den gitte situasjonen. Lang erfaring og gjennomgående kunnskaper om rusmidler skaper tillit blant kunder og styrker virksomheten. Samtlige informanter besatt både erfaringer og kunnskaper om ulike rusmidler. Ruserfaring og -kunnskaper kan sammenlignes med feltets utdanning. En av informantene fortalte om sin erfaring med psykedeliske stoffer:

«Også var det jo mye artig også, jeg hadde det veldig artig med både festing, dop og konkurranser... Diamant, de tok jeg to av. Det er den sykeste turen i hele mitt liv. Jeg smiler bare jeg tenker på det. Det var så bra, det var helt sykt. Det var skikkelig virkelig. Det som er med syre er at det er bare seg selv som kommer frem, det psykoaktive i hode. [...] Såne som Leo skal ikke ta syre [...] Han hadde en helt tragisk oppvekst og var helt ødelagt i hodet. Han sa jo at han kunne ikke ta syre for da ser han hvor psykopat han egentlig er.»

Erfaringene med rusen er positiv for informantens del, i tillegg til at den skaper en bevissthet om at psykedeliske stoffer ikke er en berikelse for alle som bruker det. Denne kunnskapen kan i følge informanten bidra til tryggere rusbruk, blant annet ved å nekte kjøp for personer som ikke takler den mentale påkjenningen rusbruken medfører. Kunnskapen verdsettes, men det er likevel nytelsen av rusen som er den største belønningen for langere. Rusen oppfattes å være en gode som skal skape en ønsket effekt for brukeren. Gjennomgående i intervjuene er fokuset på trygg rusbruk med mål om positive rusopplevelser. Langere med kunnskaper om rusmidlene opplever at de kan kontrollere stoffets toksikologiske farmakologiske egenskaper og stoffets renhet for å sikre kjøperen et trygt produkt. I tillegg kan langeren i interaksjonen med sine faste kunder kontrollere hyppigheten av bruk, omgivelsenes trygghet og rusbrukerens mentale tilstand for ytterligere tryggere rusbruk. Langere distanserer seg fra andre kriminelle miljø eller langere som selger tyngre narkotiske stoffer ved å formidle det moralske medmenneskelige fokuset på en gjennomgående trygg rusbruk.

«Det er liksom så mye forskjellige hasj-typer, det er noen du blir sløv på og noen du blir våken på, så det er jo så viktig med kunnskaper om det også da, sånn at den som røyker får den effekten den vil eller som den trenger.»

Informantene opplever at de er bevisste i å skape en trygg ruskultur og minimere rusmisbruk. Dette gjøres gjennom erfaringer, kunnskaper og skeptisisme til de narkotiske stoffene. De rusmidlene langerne i denne studien mener er akseptable å bruke samsvarer med van Amsterdam, Nutt, Phillips og van den Brinks (2015: 658) beskrivelse av fysisk mindre skadelige rusmidler.

«For min del finner jeg en trygghet i at de narkotiske midlene som jeg overrekker videre til en annen person er ganske langt nede på skalaen i både skade for bruker og

skade for andre personer. Jeg hadde ikke kunne solgt noe som er mer skadelig enn cannabis. Cannabis og MDMA hovedsakelig, ting som burde vært lovlig for lenge siden.»

I starten av langerkarrieren finnes tydelige personlige grenser for hvilke rusmidler som er innenfor å bruke. Rusmidlene informantene klassifiserer innenfor de personlige grensene for akseptable rusmidler er de som tolkes å ha lav helserisiko. De selvkonstruerte grensene for akseptable rusmidler kan overskrides til enhver tid, for eksempel ved bruk av sopp: «Grensa mi går på marihuana. [...] Jeg har tatt sopp noen ganger da, det gjorde jeg i Thailand i sommer.» Normbruddet forsvares ved at det forekommer på ferie en sjelden gang. Årsaken til at den personlige grensen i hovedsak bare inkluderer cannabis er langernes erfaringer med cannabis som et trygt rusmiddel. Siden sopp er antatt å holde mindre helserisiko tolkes denne grensen elastisk. Det finnes heller ingen eksterne sanksjoner av personlige grenseoverskridelser.

Senere i intervjuet kom følgende frem: «Også var jeg avhengig av Rivotril i to år, og det var et hevelte å slutte. De tingene der er jo det verste av alt.» Egenkonstruerte grenser for akseptabel bruk av rusmidler brytes ved bruk av Rivotril¹. Samtlige av informantene nevner Rivotril som vanedannende og helseskadelig. Noen omtaler rusmidlet som «poison» mens andre er hyppige brukere av det. Etter mange år i langermiljøet hvor rusbrukere og rusmisbrukere av ulike narkotiske midler samhandler, har Rivotril blitt introdusert som et fristende alternativ til de mindre skadelige rusmidlene. De personlige grensene for akseptable rusmidler skyves lengre vekk og gir plass til flere rusmidler, også de som anses som mer helseskadelige enn cannabis.

Det finnes flere konsekvenser for ikke å bruke de rusmidlene miljøet forventer. En av informantene beskriver hvorfor han begynte å bruke kokain:

«Når det er dealerfest er det alltid masse dop. Noen røyker, noen tar Molly, benzo, cola eller you name it. Hvis sjefen spanderer sier du ikke nei. Det er respektløst og det blir garantert noen som blir fornærmet og så starter det en slåsskamp da.»

Her handler det ikke primært om brudd av personlige eller samfunnets grenser, men å overholde gruppesolidariteten. Det oppleves som tryggest å forholde seg til miljøets normer og ritualer. Langeren konstruerer og former personlige grenser, men grensene må tilpasses

¹ Rivotril er et benzodiazepiner som brukes i behandling av epilepsi, det er muskelavslappende, beroligende og angstdempende (Felleskatalogen).

langermiljøets grenser dersom langeren ønsker å fortsette som en del av miljøet. For mange langere skjer dette via sosialiseringen inn i miljøet. Langere gis i teorien ultimatumet om å følge miljøets grenser eller bryte med miljøet, derfor tilpasses ofte personlige grenser miljøets grenser. Bruk av illegale rusmidler er et av aspektene ved miljøet som tiltrekker langere. Ved forsvarlig bruk, i den grad det er mulig, anses ikke risikoen som stor, mens gevinsten (rusen og solidariteten) er verdt å overskride grenser for.

Økonomisk fortjeneste

Selv om langere hovedsakelig vektlegger symbolske fordeler ved langerfeltet har den potensielle økonomiske fortjenesten også en tydelig tiltrekningseffekt. Avkastningen kan i noen tilfeller til og med forstås som årsaken til at langere tar del i den kriminelle narkotikavirksomheten. Fra informantenes perspektiv er langing et attraktivt alternativ til legal sysselsetting, da det representerer en snarvei til raske penger.

Etter at langerne fortalte om sine illegale handlinger, spurte jeg deres syn på lovverket. Et svar lød som følgende: «Det var ikke noe jeg tenkte på, alt som sto i hodet på meg var å tjene penger.» Lignende måter å ta avstand fra kriminaliteten ved lovbrudd går igjen blant de øvrige informantene. Ved å utelate farene på denne måten minskes risikoen ved langing, og langeren kan tillate seg å ta større sjanser for å skape større økonomisk avkastning. Langere konstruerer en virkelighet der salg av illegalt narkotika er et reelt alternativ til å forsørge seg på. Langeren oppga sin personlige situasjon som arbeidsledig, utstøtt av familien eller misbrukt av ekskjæresten for å forsvare handlingene sine. Her fremstilles et bilde der det ikke finnes noe annen løsning enn å selge narkotika. Langing er også hovedinntektskilden for flere av langere i studien:

«Det var jo for å finansiere mitt eget bruk i første omgang. Men, så var det også en viktig inntekt for meg, for jeg hadde ingen jobb ved siden av. I tillegg så droppet jeg ut av skolen...»

Flere informanter fremstilte langingen som attraktivt, frivillig og ønskelig: «... i stedet for å bruke normerte midler for å kjøpe stoff til eget bruk kjøper jeg heller store kvanta for å få det billigere, så selger jeg det til vanlig pris.» Risikoen for å bli tatt med større mengder narkotika oppfattes ikke som mye større enn å bli tatt med narkotika til eget bruk og en risiko verdt å ta. Muligheten for økonomisk fortjeneste fremstilles som god:

«I denne perioden hadde ikke jeg noe jobb også var jeg interessert i å tjene penger, og han sa at han hadde en kompis som kunne gi meg en god pris på det jeg ville selge, og da starta jeg med en plate. [...] ...og da fikk jeg min første femmer med MDMA. Da fikk jeg 5.000, for det er 1.000 pr g. Og det var jo så lettjente penger. Det var en time av livet mitt så hadde jeg 5.000 i lomma. Alt var fortjeneste for de skulle se hvor raskt og bra jeg kunne selge. Da gav de meg tillit. Etter det fikk jeg 10g Molly for 5K. Plutselig tok jeg inn 20g i uka og solgte alt på en fredag. 10.000 på en dag.»

Langerne er allerede på fest, og bruker rusmidler, så overgangen til å selge oppfattes som liten. En ukes lønning tjent på en dag er god fortjeneste og er en årsak til at langere velger karriere innen salg av narkotiske midler. Ved å fokusere på den potensielle fortjenesten overses både det nasjonale lovverket og storsamfunnets normsystem. En annen fortalte også om avkastningen langingen har: «Jeg har jo kjøpt leilighet da... og det er gjennom dealing cash flows...» Hvorvidt dette er sant, eller presenteres for å imponere er ikke mulig å få bekreftet. Mennesker speiler seg gjennom andre, og siden økonomisk velstand anerkjennes i det illegale miljøet kan det tenkes at langerne fremstiller situasjonen sin som bedre enn den i utgangspunktet er. Det som uansett er interessant ved langeses grenseoverskridelser er at det er et tydelig fokus på ulike typer vinning. Selv om langere frykter myndigheter og miljøets autoriteter, nevnes ikke frykt og økonomisk fortjeneste i samme setning en eneste gang.

4.1.2 Spill, adrenalin og makt

Flere av informantene beskriver miljøet som et spennende *spill* de ønsker å delta i. I spillet er gruppen både lagspillere og konkurrenter. For å delta i spillet må langere overskride flere av storsamfunnets normer. Målet med spillet er først og fremst å komme seg unna legale autoriteter, dernest å gjøre det bedre enn andre konkurrerende langere. Spenningen og den påfølgende lykkerusen av å spille spillet, motiverer langere videre i deres karrierer. Dette samsvarer med Frays (1984) beskrivelse av aktørenes tiltrekning til spillets standhaftighet. Motivasjonen for å lykkes ligger i makten og anerkjennelsen langere som gjør det godt oppnår. Det råder en konsensus blant informantene om at politiet er enkelt å vinne over, likevel er det mange som blir tatt. På spørsmål om hvordan langeren klarer å holde den illegale virksomheten skjult for politiet, i motsetning til langere som blir dømt, fremhevet langere sine egnede egenskaper:

«Fordi at jeg er flink i det jeg gjør. Rett og slett fordi at ... politiet har gjerne faste mønstre og måter å gå frem på som gjør det veldig lett å komme dem i forkjøpet.» Langeren fremhever sine egenskaper og egnethet til feltet som årsaken til at han lykkes i spillet mot politiet. En annen informant uttalte: «Jeg har lurt politiet så jævla mange ganger. Det er jo et spill.» Også her fremheves informantens egenskaper å overgå politiets ressurser. Selv om det er «veldig lett å komme dem i forkjøpet» er spenningen i spillet mot politiet stor siden konsekvensene for feiltrinn er store. I tillegg til legale autoriteter spiller langeren også mot konkurrerende langere. En av informantene beskriver hvordan han kommer dem i forkjøpet:

«Først så må du trå veldig varsomt. Du må finne et environment. Jeg startet egentlig med dem jeg gjorde, for at jeg visste at det var de jeg kom til å være på andre siden av etterhvert. Jeg startet med han for å lære rutiner, schedule, fremgangsmåter. Lærer av andre, og ikke å gjøre deres feil. Få med deg det som skjer, analysere. Jeg er veldig analyserende. Jeg får med meg det som skjer uten at jeg ser det. Jeg var med dem i ett og et halvt år for deretter å trekke meg unna og gjøre det motsatte av det de gjorde. Hvis han gjorde en rutine der, gjorde jeg en annen rutine en annen plass. Det er som sjakk.»

Å oppnå ønsket posisjon i feltet krever dedikasjon og tålmodighet. Langeren analyserer motstanderne og sørger for hele tiden å komme dem i forkjøpet. Ved å komme seg unna konkurrerende langere minsker risikoen for konflikt og narkotikahandel kan foregå uten unødvendige forstyrrelser. I andre situasjoner er det også nærliggende å oppsøke og utfordre konkurrerende langergrupper for å vinne makt og symbolske tilganger. Både i situasjoner der risiko minimeres og utfordres oppnår langere som lykkes i sine oppdrag respekt, anerkjennelse og rykker potensielt opp i posisjon. Likedan risikeres store konsekvenser for mislykkede oppdrag.

Langerfeltet kjennetegnes av stor risiko, både interne spenninger i feltet og i kampen mot myndighetene. Langere foretar risikovurderinger rundt grenseoverskridelser, hvor stor risiko potensielt gir anerkjennelse eller miskjennelse. Med i betraktningene er ikke alltid risikoperspektivet, men mulighetene til å bygge en attraktiv og mektig posisjon. Langere forbinder stor risiko med spenning, som tiltrekker langerne feltet. For noen tar spenningen overhånd og det utvikles en avhengighet til dette livet. En av informantene, som holdt på å trappe ned den illegale karrieren, beskrev at han ikke klarer å ta avstand fra langingen:

«Jeg synes jo dette er spennende da, om du er litt på nervene deres og du får litt det rush-et. For de er skumle fyrer liksom. Jeg kan ikke se for meg et liv uten dette rush-et.»

Adrenalin-kicket langeren får ved å utføre langer-opdrag kan tolkes som gevinst i seg selv.

«Jeg starta på grunn av ... adrenalin. Jeg digger adrenalin. Jeg digger at det er sjakktrekk. Du får det rushet at å gjøre noe ulovlig. Det digger jeg, og jeg digger at det er ... jeg vet ikke. Jeg likte... Det var ikke pengene, men det var liksom... når du vet... jeg vet da faen, det var liksom en ubeskrivelig følelse. Sikkert derfor jeg gjør det enda, sikkert.»

En av informantene uttalte: «Men det er så jævlig godt å lykkes med sånne action-opdrag.» Frihetsfølelsen og lykkerusen av vellykkede oppdrag er ytterligere en årsak til at langere ønsker å tøyne grenser. Årsaken til at utførte oppdrag er befriende, er at mye står på spill i kampen mot politiet. Politiet kan sammenlignes med spilleren som sitter på all trumfen, dersom politiet setter langeren i søkelyset, er det få som unnslipper en dom. Å lykkes med et risiko-opdrag kan dermed sammenlignes med å vinne en omgang av spillet.

For langere som er gode spillere og innehar respekt, makt og autoritet i gruppen er situasjonen litt tryggere, derfor er det viktig å vise seg som mektig og farlig overfor konkurrerende langere:

«Hvis det kommer tre ukjente folk og vil beefe med meg, så reiser det seg 15 stykker rundt meg som ville slåss for meg. Jeg bare sitter der og er konge, kan le eller se stygt på han og bare bestemme om han skal få juling da.»

«... jeg trengte ikke gjøre så mye mer enn å reise meg opp og si at nå roer vi oss ned for at situasjonen skulle roe seg. [...] Folk som mislikte meg turte aldri å komme opp til meg å si at de hadde et problem med meg til meg.»

Informantene dyrker et mektig bilde av seg selv og sin suverenitet over andre langere. Ved å fremstå som mektig og fryktet kan makten enklere holdes på. Akkumuleringen av anerkjennelse, respekt og makt fra miljøet er et mål med langingen. Langere som besitter disse mektige posisjonene har ofte vært i miljøet lenge, og gjort seg fortjent til maktposisjonen da det ikke er noe som kommer gratis i langermiljøet. Det er viktig å arbeide for å opprettholde mektige posisjoner, for det er alltid noen klar til å overta dersom langeren ikke skulle være den best egnede for posisjonen:

«Jeg satt på et utested og fikk 18 øl hentet til meg uten at jeg trengte å gjøre noe for det. Alle de som satt ved bordet gjorde hva faen jeg sa. Men nå når sykmeldingen er over og jeg ikke selger like mye og ikke har tid til å henge på noe utested har jeg ikke hørt en dritt fra dem på lenge.»

Maktposisjonen går ufrivillig tapt i det langeren tar avstand fra miljøet. For å bevare maktposisjonen og opparbeidet anerkjennelse må langeren fortsette å prioritere langermiljøet.

Langeren bryter tydelig med miljøets norm, til fordel for å spille en annen rolle i et annet felt. Selv om langeren har vært aktiv og anerkjent i lang tid, forsvinner all opparbeidet makt i det han bortprioriterer langerfeltet. Dette er en av måtene langermiljøet sanksjonerer overskridelse av statiske grenser. Dersom langeren fremdeles ønsket å delta i spillet var prioriteringen av legalt arbeid et feiltrekk, for konsekvensene ble mistillit og delvis utestengelse fra feltet.

4.1.3 Miljøets anerkjennelse

Noen langere er delaktig både i langing i regulær sysselsetting, men kombinasjonen av de to feltene er ikke nødvendigvis enkel. Derfor er det viktig for langeren å holde langeridentiteten sin skjult i legalt lønnet arbeid:

«Det siste halvåret har det [langingen] roet seg ganske kraftig, for nå går jeg på kurs for å bli sjef, og derfor sitter jeg og vurderer å kvitte meg med alt jeg har og gi faen i alt. Jobben blir viktigere for meg, så hvis jeg får noe på meg så kommer politiet til jobben min og tar det med sjefen min. Og da begynner jeg å kjenne at det plager meg, politiet plager meg ikke, men jobben er så jævlig viktig for meg. Jeg har ikke noe utdanning annet enn fullført videregående, så hvis jeg fucker til denne jobben her så har jeg fucket til det jeg har jobbet med i seks år. Så den kjenner jeg litt på. Så jeg burde kvitte meg med alt og bare gi faen, men jeg kommer sikkert aldri til å klare å kvitte meg med alle kompisene mine og alle jeg kjenner i miljøet. Jeg må bare trappe ned jævlig heftig, ikke gjøre større oppdrag som jeg kan bli tatt for. Er det en dårlig deal kommer jeg til å gi faen fremover.»

Det viktigste argumentet for å ta avstand fra langermiljøet er at informantene ikke har noe spesialisert utdanning å falle tilbake på dersom han skulle miste jobben. I tillegg betyr jobben mye for han. Det er dermed ikke bare arbeidet, men også arbeidsnettverket som potensielt ofres for fortsettelse gjennom en fortsatt karriere i langermiljøet. Selv om frykten for å miste jobben oppleves som reell, er det likevel vanskelig å ta fullstendig avstand fra langingen. De fleste informantene mener også at det er risikabelt å kombinere legalt arbeid med langing:

«Det er vanskelig. I alle fall A4. Du blir på en måte to forskjellige personer, for du kan ikke være den samme personen hos negrene, som du er ellers. [...] For du må ha en sånn maske på deg som gjør at du selv ikke kjenner deg igjen.»

For å lykkes med langingen må mye ofres, og de fleste informantene har ofret en karriere i det ordinære arbeidslivet. Ved å handle hovedsakelig i langerfeltet minskes risikoen for potensielt tap dersom langeren skulle bli avslørt av politiet.

Det er hovedsakelig det illegale nettverket som er vanskelig å gi slipp på, derfor er kollegaer som kan anses som venner en nøkkelbrikke for å distansere seg selv fra langerfeltet. Selv om vennene fra langermiljøet kan være dårlig innflytelse synes det ikke å være like enkelt å bortprioritere dem. I miljøet blir langere anerkjent for sine illegale prestasjoner og det er helt andre prestasjoner enn det som anerkjennes i legale miljø. Denne bekreftelsen av illegale prestasjoner fra referansegrupper dekker aktørens behov for anerkjennelse og legger grunnlag for et likeverdig gjensidig vennskap (Honneth 2008). I situasjoner der langeren risikerer å miste verdifull kapital i et legalt felt, oppstår dilemmaet hvorvidt det er verdt å ta total avstand fra langerfeltet eller er det nok å trappe ned. Langere ønsker å prioritere arbeidslivet, men forklarer at det ikke er like enkelt som først antatt:

«En kollega har kjent meg i flere år og vi er ganske gode venner. Hun er ganske stright. Hun begynte å lure på hvorfor jeg har så mye kontanter hele tiden, hun hadde ikke skjont det før nå. Men... bare såne ting at alle de jeg kjenner godt kjenner ikke meg. Vi har hengt sammen i to-tre dager i uka i to-tre år, og hun tror jo at hun kjenner meg inn og ut. Men egentlig kjenner hun ikke meg, men jeg kjenner henne veldig godt. Skulle ønske jeg kunne fortelle henne alt.»

For langeren er det en belastning ikke å være seg selv foran kollegaer. Informanten ønsker å dele hele sin historie med en kollega som er blitt en god venn, men frykten for responsen holder han tilbake. Vennskapet kan beskrives som partielt da det mangler full resiprositet. Ved å holde deler av sin identitet skjult beskytter langeren vennskapet og vennen fra en potensiell fremtidig feltdeltagelse eller skuffelse over hans illegale aktiviteter. Konsekvensen av det partielle vennskapet er forstørret sannsynlighet for å falle tilbake til langermiljøet hvor venner kjenner han for den han er:

«Hvis jeg føler meg bra for å ha oppnådd noe, forsvinner den følelsen når jeg ikke kan prate om det på jobb, eller med kolleger eller med familie. Derfor er det lettere å søke tilbake til det gamle miljøet, for det er der du er god og kan være deg selv.»

I miljøet er illegale prestasjoner verdsatt og sett opp til. Sosial anerkjennelse for arbeidet forstås som en større gevinst enn den økonomiske fortjenesten. Stolthetsfølelsen av å ha prestert forsvinner dersom ingen får vite om det. Langere faller lett fra eller distanserer seg fra venner og kollegaer i det legale feltet siden de ikke kan være seg selv og dele sine prestasjoner med dem. Nettverket i langermiljøet representerer et miljø og handlingsrom til å

overskride personlige og storsamfunnets grenser, samtidig som det muliggjør å beholde en plass i vennegjengen.

Flere av informantene foretrekker langermiljøet over legale felt de er deltagende i. Bare én av informantene foretrekker en primær tilhørighet i et mer ordinært og legalt A4-liv. Tilhørighet i gruppen og posisjon i feltet er avgjørende for hvorvidt langeren ønsker å overskride grenser for langerfeltets anerkjennelse.

4.2 Moral i et «umoralsk miljø»

Moral konstrueres internt i langermiljøet, men er også påvirket av storsamfunnets moral- og normsystem. Gitt at det dreier seg om illegal virksomhet blir langermiljøets normer og moral viktig å overholde for å opprettholde solidariteten innad i miljøet.

4.2.1 Verdien av miljøets moralske normer

Langermiljøet baseres på en rekke normer langere forplikter seg til å overholde. Selv om langere bryter storsamfunnets normer, holder langeren innad i miljøet en personlig verdighet innenfor langermiljøet normer og krav til solidaritet. Følgende sitat belyser betydningen av å møte hverandre med verdighet og respekt: «Ingen liker uhøflige folk, ikke vanlige folk heller, men spesielt ikke i et sånt uærlig yrke. Uhøflighet er... du må ha manerer, og vite din plass.» Ved å være høflig, vise manerer og respekt, opprettholdes gruppesolidariteten og de moralske standardene. Storsamfunnets normer, eksemplifisert i det å møte hverandre med verdighet er kanskje enda tydelig i langermiljøet, men inneholder også en tvist der fokus på høy personlig moral kombineres med virksomhet som klart strider mot lovgivning, politikk og ideologi der narkotika ses som et samfunns-onde.

Langermiljøets normer veileder langeren i hvem som bør tillates å kjøpe narkotiske midler. Innad i langermiljøet konstrueres grenser som tilsynelatende korresponderer med storsamfunnets lover, blant annet ved å sette en 18 års aldersgrense på salg av illegale rusmidler. Disse grensene er imidlertid elastiske, og hovedsakelig konstruert av langere for å

håndtere dårlig samvittighet. Narkotikasalget legitimeres som salg av en gode, ikke som et lovbrudd. Langeres fokus på å levere kvalitetsrusmidler, heriblant garanti for stoffets renhet, tillater fraskrivelse av ansvar overfor ordinære kunders rusbruk.

I prinsipp kan man som langer selge til hvem som helst, men omgivelsene opererer med moralske grenser: «Jeg selger ikke til de under 18. Det har jeg aldri gjort. Eller det vet jeg ikke da, for jeg sjekker ikke legg.» Det kan ikke utelukkes at informanten har solgt til personer under 18 år. Hvorvidt salget gjennomføres avgjøres av langerens analyse av den potensielle kjøperen og situasjonen generelt. Med i beregningen er at dette ikke er en absolutt grense ettersom normen ikke har innvirkninger for driften av den illegale virksomheten eller langerens sikkerhet. Likevel forholder langere seg ofte til disse elastiske grensene: «Da jeg følte meg mest i tvil så solgte jeg [cannabis] til en med Downs, da lurte jeg på om dette var riktig av meg å gjøre. De har jo et liv og han hadde lyst på liksom.» Grensene er her retningsgivende for hvem som anses som ansvarlige rusbrukere. Gjennom å inkorporere personlig moral rundt illegale handlinger legitimeres lovbruddet som forsvarlig og ufarlig.

Selv om miljøet har strikte moralske koder langeren kan velge å forholde seg til, er det et stort handlingsrom: «Det er masse umoral. Det er vanskelig å please alt og alle. Det er mye jeg har gjort som jeg har dårlig samvittighet for, men så har jeg tatt noe for å glemme.» Gjennom sosialisering inn i miljøet og normalisering av omgivelsenes normer viskes personlige og storsamfunnets moralske grenser gradvis ut. Hvor lett påvirkelige langere er og hvor stor betydning moral har for den enkelte er varierende blant langere, i tillegg til at dette trolig endrer seg i løpet av langerkarreiren. En mestringsstrategi for å håndtere dårlig samvittighet for brudd av moralske grenser er å ruse seg for å glemme:

«Riven brukte jeg i tre måneder i strekk, og jeg husker ingenting av de tre månedene. Jeg gjorde det med vilje, jeg visste jo hva det gjorde med meg, men i løpet av de tre månedene trengte jeg ikke huske det for jeg visste jeg kom til å gjøre noe farlig. Du føler deg som en konge, du føler du kan banke Bruce Lee og Jackie Chan samtidig. Du er helt til stede der og da, med massevis av power, også er det glemt etterpå.»

Informanten har begått utallige kriminelle handlinger og prøvd det meste av tilgjengelige rusmidler. Langeren beskriver seg ikke som rusavhengig, men som at rusen brukes for å håndtere følelser i forhold til dårlig samvittighet. Dette tyder på at selv om langermiljøets normer normaliseres gjennom mange år som langer, bevares også en viss grad av personlig integritet. For å bygge en karriere i langermiljøet er langeren imidlertid nødt til å ofre

personlige moralske standarder. I dette perspektivet kan det å ruse seg ses som en mestringsstrategi for å håndtere dårlig samvittighet, slik at langerkarrieren kan fortsette.

Moral og verdier skapes, konstrueres, endres og tilpasses gjennom en fortolkende prosess, og moralen legger føringer for langernes holdninger og handlinger. Oppfatning og legitimering av egen moral angir hvilke grenser langere prioriterer å overholde; hvilke grenser som er elastiske og hvilke som er statiske. På spørsmål om ansvar overfor kundenes rusbruk er et typisk svar: «Jo, jeg har det, men det er fordi det er en kompis det er snakk om. Hadde det vært en bekjent hadde jeg sagt fra, men det hadde vært opp til han om han hadde kjøpt eller ikke.» Flere av langerne deler oppfatningen at de ikke har noe ansvar overfor kjøperen med mindre kjøperen anses som en venn. De fleste kjøperne fremstilles som ansvarlige og erfarne rusbrukere. Så lenge langeren leverer kvalitetsrusmidler så hviler ansvaret i følge informantene på de ordinære kundene. Ved salg til venner har langeren et ansvar utover stoffets renhet, dette inkluderer et ansvar for hvor tett rusbruken er, doseringen, omgivelsene og vennens mentale tilstand. Dette beskrives av informantene i termer av vanlig omsorg for venner. Denne grensen springer ut i fra personlig moral, og oppgis av informantene sjelden å bli brutt.

Langernes syn på personlig moral er preget av motsetninger. Samtlige langere, foruten én, mener de har god personlig moral: «Og du må ha en... viss sans for... rett og galt. Du må ha et moralsk kompass, men du må gjerne tørre å ta noen sjanser for å komme dit du vil.» Det er viktig med «god moral» for å være i langermiljøet, men langeren må overskride de moralske grensene for å bygge en langerkarriere. En av informantene fortalte hvordan det er mulig å opprettholde god personlig moral, selv om loven brytes:

«Jeg har ikke noe veldig bra forhold til loven, jeg er veldig dårlig til å følge loven. Men, jeg har en god moral, i forhold til andre mennesker så har jeg veldig god moral. Jeg er veldig glad i folk og er veldig omtenssom, så for meg handler det om sunn fornuft. Det er det som gjelder. Loven driter jeg egentlig i så lenge jeg oppfører meg. Det er ikke noe galt å bryte loven, men om det begynner å gå utover noen andre har det gått for langt. Jeg kan bryte alle lover så lenge det ikke går utover noen andre. Jeg ville tenkt meg om to ganger uansett om det kunne hatt en direkte negativ innvirkning på noen andre, så hvis de sier det er greit er det det. Jeg selger jo drugs for at folk skal ha det kult liksom, jeg går ikke og banker dem. Jeg kunne aldri vært en innbruddstyv. Jeg får for dårlig samvittighet. Så det hadde ikke gått. Det er der grensa mi går.»

Egen moral tolkes som god selv om informanten ikke forholder seg til loven. Langeren skiller ut det han eller hun mener er viktig, og det er å være snill med andre. Dersom det ikke vises en direkte negativ virkning (rusproblemer vises ofte ikke før etter langvarig bruk)

oppretholdes moralen, selv ved lovbrudd. Langernes moral kan dermed sies å være delvis innenfor og delvis utenfor storsamfunnets normsystem.

De moralske grensene som har blitt omtalt her er hovedsakelig langerens personlig moralske grenser eller langermiljøets elastiske grenser. Når det kommer til miljøets grunnleggende moral er det helt andre spilleregler som gjelder fremforhandlingen av grenser.

4.2.2 «Alt baseres på tillit»

Tillit kan ses som langermiljøets integrative lim. Selv om langere gjerne karakteriseres som «juridiske moralløse» av storsamfunnet, avhenger miljøets opprettholdelse av at hvert ledd involvert i den illegale virksomheten utfører sine oppgaver til gitt tid:

«Du må jo ha bra tillit. Alt handler om tillit. Uten det blir det bare mistanker som bare fører til styr. Til syvende og sist er tillit nøkkelen.»

«Det er loyalt, du skal stick sammen uansett da. Aldri snitch.»

Uten tillit muliggjøres ikke samarbeid, og uten samarbeid er ikke langingen mulig. I dette ligger sterke forventninger til at de som «provider» leverer kvalitetsrusmidler og en kollektiv norm om at de som kjøper ikke utleverer langeren. I forlengelsen ligger en forventning om at samarbeidspartnere møter til riktig tid, med riktig vare, god kvalitet, riktig mengde og riktig kjøpesum. Tilliten innad i gruppen skaper solidaritet, som i sin tur forsterker langerens tilhørighet til gruppen og miljøet. Ofte trenger langere samarbeid med konkurrerende langere og også her er tillit viktig:

«Vi er på to helt forskjellige team, men vi er respektfulle ovenfor hverandre. Vi snakker godt sammen når vi møtes, og vi viser gjensidig respekt, selv om vi er fiender. Vi har aldri gjort hverandre noe. Så respekten er på en måte fortjent.»

Selv for langere i konkurrerende grupper er det viktig å opprettholde respekt for å kunne bygge tillit. Gjensidig respekt og tillit til konkurrerende langere er nødvendig for miljøets opprettholdelse. Av denne grunn tas loven i egne hender og både normbrudd og tillitsbrudd sanksjoneres strengt:

«...Jeg har aldri møtt han før. Også sier han noe som betyr kurdisk på språket hans da. Eller det betyr egentlig, det er et dårlig ord for utlending. Han visste ikke at jeg forsto det, jeg hadde akkurat tatt en colastripe, og han hilser ikke på meg, men han ser stygt

på meg. Og, jeg ser på min king pin, og han ser på meg, og begge to tenker fuck hva er det med han her da. Og jeg tar uten forvarsel, han satt der med sine to hjelpere og vi skulle lage en deal, så går jeg bort til han, det tok meg to sekunder, jeg går bort til der han satt og tok tak i baksiden av hode hans og skalla det rett i bordet. Poff. Poff. To ganger. Jeg vet ikke hvorfor jeg gjorde det, men jeg ble så irritert over at han ikke hilste på meg også kaller han meg noe stygt på språket sitt, og det eneste jeg tenkte da var fuck han liksom, fuck han. Urespekt til 1000. Det ble ingen handel, men det ble slåsskamp mellom deres to og oss.»

Respekt er nødvendig for å skape tillit, og når det ikke vises respekt inngås ikke avtaler. Når tillit er etablert behandles tillit som et lim og en ressurs som opprettholder solidariteten innad i miljøet og i forhold til rivaler. I dette perspektivet er også tillit knyttet til et ønske om beskyttelse og sikkerhet.

Sikkerhet

Koblingen mellom tillit og beskyttelse beskrives på denne måten av en av informantene: «Du trenger folk rundt deg. Du trenger sikkerhet. Du trenger et navn du kan stille deg bak, si at du kjenner han eller han, at han er sikkerheten din.» I enhver vanskelig situasjon kan langeren bruke gruppen sin eller nøkkelpersoner for å redusere risiko og maktforskjeller. Det å være medlem i en mektig og fryktet gruppe er en sikkerhet i seg selv, da langeren som lager bråk muligens trekker seg med tanke på konsekvensene. Grupper som sanksjonerer mistillit kraftig, både internt og eksternt, er fryktet og kan sette standarder for hvordan andre grupper i miljøet skal behandle dem. En av informantene viste til en av sine underordnede som pleide å oppgi hans navn som sikkerhet:

«Han brukte ofte navnet mitt og gjengi navnet mitt til andre, som at jeg passa på han, jeg var sikkerheten hans. Jeg var enda bak han, når han havnet i situasjoner sa han navnet mitt for at de andre skulle vite at om de fucka med han, så fucka de med meg også.»

Selv om langere ønsker å fremstå som fryktløse trenger de sikkerhet i gruppen. I situasjoner der risikoen for å bli tatt av politiet er stor vil de fleste langere begrenses, ved at oppdraget utsettes, endres eller avlyses. Dersom risikoen for å bli tatt av politiet er stor, samtidig som at en i gruppen trenger hjelp, prioriteres hjelp til gruppemedlemmet. Normen er at gruppens medlemmer alltid settes først. Gruppemedlemskap forplikter langere til å ta stor risiko for å hjelpe et gruppemedlem i potensiell fare. Langernes nettverk blir en viktig ressurs for å holde seg unna myndigheter. I et miljø hvor lovverket ikke overholdes, er tilgjengelige ressurser i form av sikkerhet i nettverk nødvendig for å kunne vokse oppover i miljøet.

Poenget med sikkerhet i gruppen er konfliktreduksjon. Langersamarbeid kan redusere eller motvirke spenninger og asymmetriske relasjoner. Selv om risikomiljøet appellerer til langeren kreves spenningsreduksjon mellom personer i gruppen eller motstridende grupper for videre funksjon av miljøet. Tilhørighet til og sikkerhet innad i og på tvers av grupper er en nødvendig ressurs som er ytterst nødvendig for å lykkes med langing. Samholdet i gruppen kan beskrives som et profesjonelt partnerskap med moralsk substans, og dersom tilliten brytes er den brutt for alltid (Alberoni 1986: 32). Informantene fortalte flere historier hvor sikkerhet i gruppen har reddet dem eller de har vært med å redde eller tatt hevn for et gruppemedlem.

Testing

Langervirksomheten er oppbygd hierarkisk, alle starter på bunnen og arbeider seg oppover parallelt med å vise at deres status og makt er legitim. De som ikke fortjener det faller av. Langere som lykkes i sine risikovurderinger og som forsyner høykvalitets rusmidler blir sett opp til av miljøet, men miljøet vil alltid teste at langere fortjener posisjonen sin:

«Du må være hard også eneste grunnen til at jeg rykka opp var at jeg ble kjent for å være en loco. De tester deg da. Jeg ble jo stirra i senk av 35 negre. Jeg måtte vise at jeg fortjente respekt da. Dem skal alltid prøve deg liksom, hva du er verdt. Den eneste måten å forsvare seg på er jo egentlig bare å virke galere enn det dem er.»

Langere må fremtre som fryktløs, kalkulert og som ikke lar seg lure. Ved å være den langeren som overskrider flest grenser forstår andre langere at denne langeren er en «loco» som fortjener respekt. Dersom langeren oppnår respekt åpnes muligheten for å rykke opp i statushierarkiet. Samtlige langere testes, tilliten til de som langer nederst i hierarkiet blir stadig testet, men det er i følge mine informanter hovedsakelig de som langer på et høyere nivå som blir testet brutalt. Det er mye som står på spill når langere inngår avtaler, deriblant egen og gruppens sikkerhet, store verdier i form av både symbolsk og økonomisk kapital. Gruppen vil ikke slippe inn noen de ikke stoler på eller som potensielt kan ødelegge gruppens makt og rykte. Ved alltid å teste langernes tillit forsikrer gruppen seg at langerne forblir lojale, gruppen blir langernes eneste trygghet, og gruppen vil derfor forbli viktig for langeren. På denne måten låses langeren til gruppen og langere presses til å overholde gruppens og miljøets grenser dersom de ønsker å forbli en del av miljøet. Det er knyttet status til dedikasjon i miljøet, og ved å speile seg i andre langers øyne blir dedikasjonen til miljøet et naturlig valg.

Jeg spurte en av informantene om jeg kunne egnet meg som langer, men å bestå testene kan være en hard prøve:

«Du hadde garantert blitt testet og resultatet ditt på den er avgjørende. For deg som er jente hadde det kommet til å bli ekkelt. Det er et mer psykisk spill. Det hadde kommet en stor neger og grabba deg på rompa, og reaksjonen din hadde avgjort alt for deg og din posisjon. Hadde du ikke gjort noe er du fucked. Du måtte klaska til han hardt, og spent han i ballene. De andre negrene hadde ikke gjort deg noe for de er klar over at dette er en test. Og han hadde ikke slått tilbake, for du slår ikke damer. Hadde han gjort det hadde han fått juling av sine egne. Så ei jævlige tøff dame kan være smart å ha på laget. Du må ha attitude til 1000 og du må fortjene respekt.»

Ingen langere kan stige i hierarkiet uten å bestå testene. Langerne testes først av sine egne, og deretter av andre langergrupper når avtaler inngås. Det er tydelige regler som gjelder når nye langere testes, og dersom disse reglene brytes blir de sanksjonert. Samtlige langere vet at en langer skal testes og de vet reglene for testen. Denne testen beskrives som et ekkelt psykisk spill. Det krever mye å bestå testen, men de som klarer det gjør seg fortjent til miljøets respekt og sikkerhet. Det er tydelig at den som testes må være «loco» og tørre å overskride grenser. Det å skape et navn for seg selv i langermiljøet krever handlinger som viser at respekten er fortjent. Derfor skiller testene mellom langere som vokser i hierarkiet, de som fortsetter på mellomnivåene og de som faller utenfor miljøet.

Testene er tilpasset ulike kjønn, noe som kan tyde på at etablerte kjønnsrollemønstre kan redusere spenninger. Kvinnenes tester er hovedsakelig psykiske, mens mennenes tester er hovedsakelig fysiske. Begge varianter er til for å kontrollere at langeren er egnet for feltet og omgivelsene, samt testing av langerens tillit. Som inngår i sitatet over blir ikke kvinner i miljøet behandlet fint, men en mer balansert kjønnsfordeling vil muligens kunne redusere spenninger innad i miljøet. I det mannsdominerte risikomiljøet kan det særlig være en fordel med kvinnelige vinklinger til konflikthåndtering og spenningsreduksjon.

4.2.3 Sosialisering inn i kynisme

Gjennom deltagelse i miljøet sosialiseres langere inn i rollen som langer. Parallelt med sosialiseringen inn i miljøet fremmedgjøres langeren fra storsamfunnet. Den kvinnelige informanten skiller seg fra de mannlige, ikke på grunn av sin kjønnsstilhørighet, men på grunn

av at hun ikke fant en klar tilhørighet i miljøet. Dette gir henne et annerledes syn på miljøet enn de øvrige informantene. Hun forklarer hvordan den dårlige påvirkningen endret henne:

«Jeg har alltid vært en person som har hatt mye venner, gitt mye humor og glede og jeg elsker når andre er glade. Jeg vil jo egentlig at alle skal være glade på hverandre sine vegne og hjelpe hverandre og bare være glad og ikke lage ufred. Men når du omgås dårlig påvirkning så går dette bort.»

Gjennom deltagelse i feltet endres hennes personlighet til en hun ikke gjenkjenner eller ønske å være. Miljøet gjør medlemmene kyniske for å kunne holde ut. Miljøets- og gruppens normsystem overtar for personlige- og storsamfunnets normsystem. Moral, holdninger og verdier rekonstrueres gjentatte ganger til de til slutt elimineres.

«Jeg følte meg aldri hjemme i miljøet. Det er det som redda meg ganske mye. Jeg hadde alltid holdningene og verdiene som jeg hadde lært opp gjennom barndommen i bakhodet.»

Personlig moral og verdi oppgis av den kvinnelige informanten å veie tyngre enn sosial anerkjennelse i miljøet. Konsekvensene av dette er mislykket sosialisering til miljøet, og det legges ikke noe grunnlag for å skape tilhørighet. For noen langere er det vanskelig å gi slipp på personlig moral for å prioritere miljøet, dette avhenger blant annet av sosial posisjon i gruppen og i miljøet. Posisjon og tilganger skiller den kvinnelige informanten fra de fem øvrige informantene, og viser til fremforhandling av miljøets grensers elasticitet. For langere som er bedre sosialisert inn i gruppa må grensene behandles statiske. Sitatene under viser til situasjoner blant fire andre informanter der moralen har måtte vike for miljøet:

«Du må gjøre mye dritt. Du må ofre mye.»

«... men du må gjerne tørre å ta noen sjanser for å komme deg dit du vil.»

«Du må ha svære baller. Du må ikke vise frykt, du må være kald og du må ha guts, og være litt jævlige.»

«Så du kan si at jeg tar på meg en maske når jeg er med disse folka, det er jo for at jeg skal tjene på det i ettertid. Jeg sitter jo og ler og prater om ting som ikke interesserer meg, men jeg gjør det jo bevisst for å tjene på det i ettertid.»

Det fremgår av sitatene at informantene ved flere anledninger gjør ting de i utgangspunktet ikke ønsker, for å tilfredsstille gruppen eller miljøet. Miljøet tvinger langere til overholdelse av miljøets normer, da normbrudd ikke tillates. Det er viktig for langere å opprettholde tilliten til miljøet, da miljøets makt over lengerne er suveren. En av informantene forteller om at han lot to venner av seg ta straffen som opprinnelig tilhørte han:

«Det er flere ganger jeg har vært jævlig close. En gang var de på razzia til meg ti min etter at jeg hadde dratt fra leiligheta. Jeg hadde en kompis på besøk som ringte og sa at nå hadde de vært her og det var trygt å komme hjem. De hadde tatt med seg alt mulig rart fra leiligheta mi. Fuck det. Jeg drar på avhør og de hadde brukt en grunn som ikke var gyldig til å komme inn i leiligheta mi, så da jeg kom på avhør nektet jeg på alt og de måtte henlegge hele saken. Så han som var utenfor leiligheta mi [som nettopp hadde kjøpt av meg] og hun som satt inne der [som hadde solgt for meg] fikk jo 15 000 i bot hver. Og jeg fikk henlagt saken. Så selv om alle drugsa som ble tatt var mine, og det var min leilighet var jeg den eneste som ikke fikk noe straff. Ingenting. Det er så sykt.»

Dette kan beskrives som sosialisering inn i kynisme. Langvarig deltagelse i miljøet visker ut moralske grenser som tydelig sier at tillit til andre langere skal overholdes. De to langerne som omtales besitter lavere posisjoner i gruppen siden det ikke fortelles om noen konsekvenser fra miljøets side for denne grenseoverskridelsen. Det er tydelig at grensene tolkes mer elastiske for langere i mektige posisjoner. En av informantene beskriver hvordan moralske verdier går tapt i sosialisering inn i kynisme:

«Man blir kynisk og manipulerende. Jeg mistet alle vennene mine rundt meg som var normale. Plutselig hadde jeg bare venner som ruser seg. Det er et fælt miljø, det handler bare om å manipulere folk.»

En annen beskriver hvordan det er andre langes skapelse av mistillit som er årsaken til den kyniske utviklingen:

«Jeg tror alltid det beste om folk hele tiden, også fucker det seg på et eller annet tidspunkt. Så, jeg får ikke noe normalt tillitsforhold til folk tror jeg, for jeg regner jo med at de skal fucke til noe på ett eller annet tidspunkt. Det er jo alltid noe som går galt. Jeg får jo ikke noe kompisforhold til dealere, jeg kan ikke stole ordentlig på dem.»

Tillit til gruppen og miljøet beskrives av informantene som «alfa», og grunnleggende for virksomhetens funksjon. Det som i utgangspunktet er statiske grenser, med strenge sanksjoneringer for overskridelse, er ikke fullt gjeldende for langere høyere opp i statushierarkiet. Dette kan tyde på at makt og posisjon i visse tilfeller kan være viktigere enn tillit fra øvrige i miljøet.

4.3 De fryktløses frykt

«Jeg personlig er ikke i stand til å bli redd. Jeg kan ikke huske sist jeg var redd. Men, jeg er redd for de folka rundt meg, de jeg er glad i, at det skal skje noe med dem, men ikke på grunn av dealing. Bare for at jeg er glad i dem.»

Sitatet over viser at langeren er redd noe skal skje familien hans, men beholder samtidig sin fryktløse fremstilling av langeridentiteten ved å skille frykten fra langermiljøet. Å vise frykt eller sårbarhet er tegn på svakhet og langerne viser ikke et snev av svakhet overfor miljøet. Langere presenterer det voldelige og fryktløse selvet i feltet, likevel fremkommer risikovurderinger som synliggjør langernes redsler.

4.3.1 Dealerparanoiaen

Langere ser seg hele tiden over skulderen i frykt for å bli oppdaget av politiet. Denne frykten kan ikke elimineres med mindre langerkarrieren avsluttes. For noen langere er dette spenningen ved spillet og det tiltrekkende aspekt ved langingen, likevel konstrueres konkrete grenser som overholdes for å bevare egen sikkerhet. Det vises til flere situasjoner der spenningen har tatt overhånd og utviklet seg til frykt.

«Jeg var villig til å gå langt. Grensa mi er fengsel. Jeg skal aldri sitte i fengsel, skal ikke ha det på cv-en. Jeg har lurt politiet så jævla mange ganger. Det er jo et spill. Men, jeg vil ikke i fengsel. Jeg er ikke redd for det, men jeg vil ikke at det skal ødelegge for meg, både kortsiktig og langsiktig. Ellers, har jeg ingen limits, ingen grenser. Kan gjøre alt. Jeg tok jo på meg risikjobber for jeg elsker adrenalin. Jeg gjorde transportjobber, pengeinnkrevingsjobber, helt syke oppdrag, dirty work ... for å kjenne på adrenalinet.»

Langeren innrømmer ikke direkte frykt, men langingen begrenses av frykten for fengsel. Selv om langeren søkte adrenalin-rusen, tas mindre risikoer og større sikkerhetsforbehold dersom fengsel er en potensiell konsekvens. Tolkes risiko for fengsel som stor, handler langeren ut i fra frykten for fengsel og oppdraget endres, utsettes eller avlyses. For å kunne fortsette salget, tar langere forbehold for å minimere risiko. Det fremkommer blant annet i følgende sitat:

«Jeg føler jo det er sivil overalt, så jeg tar alltid en lang prat eller en kaffe eller en fotballkamp eller you name it. Jeg føler overhode ikke for å snakke om dette på gata. Uansett hvor jeg er. Alltid når vinduene er åpne så tenker jeg det står noen og lytter utenfor. Hjemme og med kompiser og hele tiden.»

Langeren tilpasser langingen i frykt for potensielle konsekvenser påført av politi og påtalemaktene. Frykten for å møte på sivilpoliti oppleves av informanten som stor. Dersom kjøp og salg av narkotiske midler foregår på et trygt sted minsker risikoen for å bli oppdaget. Derfor foregår sjelden handel av størrelse åpenlyst på gata. Handelen gjøres heller ikke veldig raskt, den skjules ved et kafébesøk eller gjennom kompiser som ser en fotballkamp sammen. På denne måten oppleves lovbruddet tryggere. Likevel føler langeren på frykten når de bryter samfunnets lover. Langere blir usikre og redde for at politiet har dem i søkelyset. Til og med hjemme og sammen med kompiser er frykten for å bli overhørt og avslørt. Spenningen i det kriminelle miljøet har raskt eskalert til frykt.

En annen strategi for å håndtere frykten på er å forberede seg mentalt før gjennomførelsen av risikooppdrag: «Når jeg først gjør en sånn ting har jeg allerede bestemt meg på forhånd og da må jeg bare gjennomføre, så tenker jeg ikke noe mer på det mens jeg holder på.» Dette er en måte å minimere risiko på for å gjennomføre grenseoverskridelser med store konsekvenser i tilfelle de oppdages. Når avgjørelsen allerede er tatt, er det ikke noe vits i å dvele ved valget. Et påstartet oppdrag må fullføres. Gjennom denne strategien oppleves det som tryggere å gjennomføre risiko-oppdrag. Samme informant fortalte om smugling av store mengder piller over grensen fra Sverige: «På sånne turer vet vi hva vi skal før vi drar i gang, så du er ganske stålsatt på det, og tenker ikke på at du er nervøs, men jeg er jo klam i hendene.» Konsekvensene for å bli tatt stenges ute ved ikke å fokusere på det, selv om nervene og frykten for å bli tatt finnes. Gjennom denne strategien minskes risikoen og storsamfunnets og eventuelle personlige grenser kan utfordres. Uten slike strategier for å håndtere frykten for myndighetene ville langingen blitt begrenset i enda større forstand. Videre fortalte langeren: «Hvis du tar jævlig mye drugs i tillegg mens du har sånne mengder så merker du at du blir jævlig fort paranoid egentlig.» I ruset tilstand oppleves fryktfølelser, som beskrives som paranoia, når langeren utfører risiko-oppdrag med store mengder narkotika involvert. Denne frykten kan for noen langere bli så stor at den avgjør den videre langerkarrieren:

«Det er denne dealerparanoiaen som spiller inn til meg her, derfor jeg har slutta. Når jeg leverer til folk nå da så leverer jeg kanskje 250 gram eller 100 gram. Så møter jeg bare et par folk også er alt ute, og det går av seg selv egentlig.»

Langeren uttaler at han har lagt opp karrieren på grunn av paranoia, like etter forklares det at karrieren bare er trappet ned. Frykten for myndighetene begrenser langingen til å minimere den potensielle risikoen involvert. Langeren snakker om *dealerparanoia*, som at det er et utbredt fenomen i feltet og en del av langernes mentalitet. Det samsvarer med andre

informanters uttalelser om begrensninger på grunn av frykten for politiet: «Jeg blir litt sliten. Av og til blir jeg litt paranoid. Og det går jo på psyken. Jeg henter meg jo inn igjen, men kan kjenne litt på at ting overtenkes. Det verste for dealere tror jeg er at de blir paranoide.» Å holde langingen skjult for politiet og dårlig samvittighet for lovbrudd og normovertredelser fører til my grubling. Frykten for politiet begrenser langeren til å ønske avstand fra feltet: De paranoide følelsene og den utslitte mentaliteten trigger et ønske om å trappe ned langerkarrieren til fordel for «et kjedelig A4-liv». Samtlige informanter hevder at de trapper ned langerkarrieren, for flere av dem er det på grunn av frykten for legale autoriteter. Et liv på storsamfunnets premisser oppleves som trygt og stabilt, og etter flere år i det illegale feltet øker behovet for stabilitet og trygghet, likevel overbeviser langerne seg selv om å fortsette sin langerkarriere.

4.3.2 Hva er verdt mest: Familien eller miljøet?

Flere langere anga nedtrapping av langingen eller at de befant seg i en nedtrappingsperiode. En typisk forklaring var: «Familien min. De er den største grunnen til at jeg gir meg litt.» Langingen trappes ned på grunn av sikkerheten til familien. Risikoen miljøet innebærer kan ramme familien, og da er ikke risikoen lengre verdt å ta. Langerne har selv valgt langermiljøet, men kan ikke ta dette valget for familien sin, og prøver derfor å ta avstand fra miljøet. Det fremkommer av sitatet over at langeren ikke klarer å gi helt slipp på langerlivet. Det er tross alt i langermiljøet han har opparbeidet seg nettverk, makt og anerkjennelse. Likevel er familien verdt å ta trappe ned i posisjon for. For noen langere kan langermiljøet erstatte familien (Venkatesh & Levitt 2010).

Selv om familie begrenser langernes kriminelle karriere har de fortsatt et ønske om deltagelse i langermiljøet: «Hvis jeg ikke hadde fått kidden og alt det der så hadde jeg fortsatt uten tvil. Jeg hadde vært så høyt opp i der og leka meg. Lekt katt og mus med politiet.» Det fremkommer at familie prioriteres over eget ønske om deltagelse i miljøet. Miljøet har en tiltrekkende kraft på langerne, og det er vanskelig for langerne å ta avstand fra miljøet. Likevel begrenses langingen i frykt av familiens sikkerhet. En av langerne forteller om nedgravde penger han ikke tør å grave opp i frykt for konsekvensene:

«Det som stopper meg i å hente pengene er det som kan skje i etterkant. Jeg vil ikke at de rundt meg skal bli skadet. Det er det jeg er mest redd for. Det er det negative med dette livet, du er konstant redd for familien din og de rundt deg.»

Risikoen ved å grave opp de nedgravde pengene er for stor, og på grunn av frykt for at noe skal skje familien begrenses langerens handlingsmuligheter. Den konstante frykten for at noe skal skje familien gjør at flere av informantene prioriterer sikkerhet. En informant, som langet på et lavere nivå sa følgende:

«Hadde jeg gått inn for det er jeg rimelig sikker på at jeg hadde kommet meg høyt oppe fort, med de egenskapene jeg har og det nettverket jeg har. Men, det er en risiko som ikke er verdt å ta når jeg har familie, selv om det hadde vært gøy liksom så kommer det ikke til å skje.»

Selv om ønsket om å vokse i miljøet er stort, er ikke risikoen langermiljøet medfører verdt det, da sikkerheten til familien svekkes. Familien gjør at langerne prioriterer sikkerhet over langermiljøet, selv mot eget ønske. Langerens familie kan ses som begrensende på langerkarrieren. Personlige grenser vil prioriteres over miljøets grenser dersom det er det som tolkes som det sikreste alternativet i forhold til familien. Samme informant uttalte følgende:

«Hadde det ikke vært for min situasjon med familie og jobb, hadde de andre dealerne med stor sannsynlighet vært som en god vennegjeng. Vi hadde hatt kule fester sammen, og sånt. Men, altså... sånn er det ikke for meg da. Dessverre. Eller... heldigvis? I don't know.»

Langerne er tilsynelatende fornøyd med valg av karriere; ønske om deltagelse i rusmiljøet samt lettjent økonomisk fortjeneste veier tungt for fortsettelse i miljøet, men langerne argumenterer likevel at familie veier enda tyngre. Det reflekteres rundt hvorvidt det er bra eller ikke at familien begrenser langerkarrieren. Langerne innser at et «kjedelig A4-liv» kan fremstå som et bedre alternativ, når de setter familiens sikkerhet foran sine ønsker om spenning. Spørsmålet er bare om nedtrapping er nok for å bevare familiens sikkerhet. Langerens prioritering av videre feltdeltagelse (trolig på grunn av en kombinasjon av eget ønske om tvang) trumfer det rasjonelle som ville vært full avstand fra risikofeltet. Langeren reflekterer rundt prioritering av miljøets grenser eller familiens sikkerhet, men klarer ikke komme opp med et tydelig svar:

«Før jeg hadde tysta for å redde min egen familie, hadde jeg prøvd å ordne opp på egen hånd, men det er et vanskelig spørsmål for det er ingenting jeg verdsetter høyere enn familie. Men, det å tyste er absolutt «nei, nei».»

Normen i langermiljøet er at miljøet prioriteres uansett, men for langere med familie er familie det som verdsettes høyest: Dermed fremstår valget mellom familie og miljø som et

dilemma. Det som dog er interessant er at ingen av informantene har tatt avstand fra miljøet på grunn av familie, selv om de snakket om å gjøre det i frykt for potensielle konsekvenser for familien.

4.3.3 «Det finnes bare en utvei»

Deltagelse i langermiljøet baseres på et symmetrisk avhengighetsforhold, noe som tilsier at det kan være vanskelig for langere å bryte med feltet. Miljøet er nådeløst i sine strenge føringer på medlemmene og tillater ikke alle medlemmer å ta avstand.

Frykten for miljøet

I 4.2.2 ble det skrevet om sikkerhet som en forsikring som medfører tilhørigheten til gruppa. Dette er absolutt nødvendig for å holde ut i langermiljøet. Én av informantene fortalte en historie for å poengtere hvor viktig sikkerhet i gruppen er og hvor alvorlig sanksjoneringene er i fraværet av lovverket:

«Han jacka partneren min. Slo han ned og stjal 100 gram. Også sa han «haha du ble jacka». Dette var i byen her, og jeg var 10-15 mil utenfor. Også ringte partneren min meg og så han hadde blitt jacka. Så spurte jeg hvem det var at fyren sa at du ble jacket av Wai. Og det skulle han aldri sagt altså. Samme kveld satt han seg på toget til Oslo, og jeg fikk tre kompiser til å møte han på Oslo S. Slå han, kaste han i bagasjerommet og kjøre han hit. I mellomtiden hadde jeg kommet meg til byen. Jeg satt i leiligheta hans i sentrumsområde, også hadde jeg henta et stort hundebur (informanten ler litt). Det sto midt i stua hans. Jeg banka han, kledde han helt naken og kasta han i hundeburet. Gav han litt vann og mat i skål, også kom jeg tilbake dagen etterpå. Jeg var inne der en halv time, tok en joint og stirra på han. Han viste ikke annet om meg enn at han skjønnte at han aldri skulle ha jacka. Til slutt var han så fra seg at han satt der og visste ikke forskjell på sør og nord og kommer ikke til å jacke igjen. Jeg avslutta med at jeg fikk han kjørt til Oslo-område, så ble han kasta ut foran huset til mora si og da var han ganske knekt psykisk.»

Hendelser som dette styrker gruppens posisjon som mektig, nådeløs og voldelig, og skaper en sensus om gruppens suverenitet. Mektige grupper er også grupper som fryktes av konkurrerende grupperinger i langerfeltet. Sanksjoneringer som dette forstås som naturliggjort i miljøet, og frykten for miljøets konsekvenser er reelle og alvorlige.

Langermiljøet har stor påvirkningskraft på dets medlemmer. Mange langere handler ut i fra frykt for miljøets konsekvenser. Fra langvarig deltagelse i miljøet er langere klare over strenge sanksjonerings. Dette gjør at langere noen ganger deltar i miljøets ritualer mot egen vilje:

«Det er sånt du blir presentert da. [...] Når det kommer til deg, hvis du ikke tar den stripa som kommer til deg, så blir det sett på som respektløst og at du ikke vil... Hvorfor sier du nei til det? Jeg ble ofte tvunget til det. Du havner i en situasjon der du vet at om du ikke gjør det så blir det en stor krangel. Stort bråk.»

Risikoen for å bryte miljøets normer tolkes som farligere enn risikoen for egen helse og sikkerhet med tanke på kokain-rusen eller konsekvensene for å bli oppdaget av politiet. Frykten for miljøet tvinger langerne til å overholde miljøets normer, selv mot egen vilje, da risikoen for brudd av miljøets grenser innebærer større konsekvenser.

Blant informantene fremkommer det ingen tydelig og enkel forklaring på hva miljøets normer er, det er tolkningen av den gitte situasjonen som avgjør hva som aksepteres og ikke. Dette gjør det vanskelig for langerne å forholde seg til normene. I tillegg er det varierende hvordan langere sanksjonerer normbrudd, noe som også er vanskelig å forholde seg til. En av informantene uttalte følgende: «Problemet er jo at det finnes ikke noen regler, egentlig. Noen kan du snakke med og ordne opp med, mens andre bare havner på døra di.»

For noen langere kan denne frykten ta overhånd og føre til at langeren tar delvis avstand fra miljøet. På spørsmål om forholdet til andre langergrupper, svarte informanten følgende: «De har jeg ikke noe kontakt med. Gidder det ikke. Det er jo så mye å passe på, jeg er paranoid nok fra før, det hadde jeg ikke klart.» Å overholde miljøets statiske grenser kan være en belastning, derfor kan avstand fra det sosiale aspektet ved langingen fungere som en risikominimering. Ved å distansere seg er ikke langeren like tilgjengelig, men minster samtidig opparbeidede tilganger i feltet. Dette kan forstås som et ønske om og forsøk på avstand fra feltet.

En av informantene fortalte om en situasjon der han hadde vært inne i en politibil med lommene fulle av narkotika, for å unngå å bli ransaket utleverte han konkurrerende langere. Dersom politiet hadde ransaket han og funnet mengden narkotika han besatt hadde straffet i følge han selv vært langvarig felgselsstraff. Utlevering er i mot miljøets normer, men langeren handler ut ifra sin egen sikkerhet og frykt for fengselsstraff. Selv om langeren fremstiller seg selv som fryktløs, er frykten for fengsel av den størrelsen at langeren bryter miljøets normer for å unngå den potensielle straffen. Heldigvis for langeren ble ikke overskridelsen av

miljøets statiske norm sanksjonert fra miljøets side. Å bryte miljøets normer er ikke fritt for risiko, det medbringer potensielt store konsekvenser:

«I verste fall så blir du drept. Det finnes mye skumle folk, og du møter dem ofte når du holder på med det kvantumet som jeg gjorde. Det er folk du ikke vil ha på døra di, du vil ikke ha dem på kafébesøk en gang. I verste fall havner du i fjorden eller i elva, og i beste fall så får du litt juling.»

I sitatet over beskrives potensielle konsekvenser for normbrudd. Dersom en langer bryter en norm av betydning for andre nøkkelpersoner i miljøet kan konsekvensene være fatale. For langere er det ikke enkelt å bryte med miljøet, det fremkommer tydelig i følgende uttalelse: «Jeg har fått litt problemer med at jeg har pensjonert meg egentlig. Fordi at det er så mange som blir sur for det.» Avhengighetsforholdet mellom langeren og miljøet går i en toveis relasjon, og det er ikke alltid miljøet tillater langere som anses som ressurspersoner å bryte seg løs. Langeren fortalte videre: «Det er en utvei bare. Det er loyalt, du skal stick sammen uansett da. Aldri snitch. Når du snitch you get stitches.» Miljøets normer tilsier at feltdeltagelse forplikter langere til miljøet, og tillater ikke avstand. Frykten for miljøets konsekvenser tvinger langeren til å bli i miljøet. Langere som er deltagende i miljøet er klare over de strenge sanksjoneringene og frykter konsekvensene for normbrudd. For denne langeren er frykten for miljøets konsekvenser så stor at han forblir i miljøet tilsynelatende mot sin vilje:

«...Jeg vil ikke at de rundt meg skal bli skadet. Det er det jeg er mest redd for. Det er det negative med dette livet, du er konstant redd for familien din og de rundt deg. Ingen kunne skade meg, skal du ta meg så gjør det. Greit. Men, ikke gjør familien min. Det er mitt svake punkt. De har jeg ikke kontroll på. Jeg har ikke festa med dem på flere år for jeg er redd for at noe skal skje de om folk vet at de betyr noe for meg. Jeg er redd for å havne i en situasjon der de blir skadet på grunn av meg. Fuck altså. Det hadde vært så kjipt. Derfor har jeg valgt å ikke bli med ut. De på den andre siden har våpen. De jeg skulle eventuelt havne i trøbbel med vil jeg møte alene. Jeg kunne banka hvem som helst. Det kan ikke skje meg noe. Jeg sloss best når det er meg selv, og ingen svake ledd. Jeg ser dem i øynene også sier at du får bruke våpenet ditt, men vit jeg kommer til å knekke leddene dine. Så ser du at noen blir redde, mens andre vil slåss likevel, og da må jeg knekke noen ledd da.»

Langeren i dette eksemplet har ikke tilbragt tid med familien sin på flere år, i frykt for at miljøet skal involvere familien i uoverensstemmelsene. Langeren er tilsynelatende ikke redd for egen sikkerhet, men lever i en konstant frykt for at hans valg skal påvirke de han bryr seg om. For å minimere denne risikoen ønsker han å ta avstand fra miljøet, noe miljøet ikke tillater så for langeren blir det sikreste alternativet å forbli i miljøet mot egen vilje. Selv om

langeren ønsker et liv i det legale feltet, som baseres på sikkerhet og trygge omgivelser er det ikke nødvendigvis oppnåelig.

Merk at frykt og tvang forstås som to sider av samme sak. Frykt er pressmiddelet langermiljøet bruker for å tvinge langere til videre feltdeltagelse eller grenseoverskridelse i miljøets regi.

Siste avkjørsel

Selv om samtlige informanter hevder at de nylig har trappet ned eller holder på å trappe ned langingen er det bare en av informantene som har klart å ta avstand fra miljøet. Miljøet tillater sjeldent avstand fra feltet, men den kvinnelige langeren fant en alternativ exit.

«Jeg var på et punkt i livet hvor jeg måtte velg om jeg skulle slutte eller bli narkoman. Jeg var likegyldig til livet lenge, men på dette punktet måtte jeg endre meg, det føltes som siste avkjørsel. Hadde jeg ikke slutta hadde jeg enten tatt livet mitt eller blitt narkoman.»

Hun bryter med miljøet i frykt for å miste seg selv. Informanten beskriver at hun kom til et punkt hun omtaler som «siste avkjørsel». Hun stod ved et veiskille hvor hun måtte velge om hun ville forbli i miljøet som en narkoman eller bryte med miljøet og få tilbake sitt gamle jeg. Siden hun ikke føler tilhørighet til miljøet opplever hun følelser av likegyldighet til livet og at hun ikke har noe å leve for.

«Da jeg solgte og brukte som mest så tenkte jeg at jeg kom til å ende opp som en narkoman, jeg var livredd for at om ti år så satt der som han og prøvde å lure i folk dop, og schizofreni. [...] Så da jeg tenkte på det så ble jeg skikkelig lei meg, jeg hadde alltid i bakhodet de verdiene jeg hadde lært, og derfor følte jeg meg aldri hjemme der. Selv om jeg hadde det veldig artig. Jeg ville ikke se det der og da. Det som fikk meg til å slutte med rus og salg var det jeg hang med veldig tunge rusmisbrukere som brukte speed hver dag. Det var skikkelig tungt miljø. Det var søppel-folk, plutselig var jeg med masse søppel-folk. De solgte jo speed, jeg var der bare for å få gratis dop. Jeg synes jo ikke noe om dem. Han som bodde der sa at han skulle på Fjøla å spise frokost, og jeg bare «å, Fjøla, er det en ny restaurant her i byen eller?» Men neida, det var et tiltak for narkomane der de fikk gratis frokost. Så... Det var en vekker.»

En oppvekker for å bevare egen helse er når en venn av henne forteller at han benytter seg av tiltak for narkomane. Hun forstår at langingen og rusbruken har gått for langt, ikke på grunn av frykt for myndigheter, familie eller arbeid, men for at hun holder på å miste seg selv.

«Det som gjorde det helt var at jeg ble veldig tynn. Jeg tok veldig mye kokain og piller. Jeg ble veldig tynn. Plutselig går det utover utseende. Fikk mørke ringer under øynene. Jeg som er så tynn fra før av ble veldig tynn. Så syk ut. Det var den viktigste faktoren til at jeg sluttet, at jeg syntes jeg var stygg da jeg så meg selv i speilet. Utseendet mitt gikk bort.»

Tap av utseende ble medvirkende til at hun klarte å ta avstand fra miljøet. Det viste henne hvor ødeleggende miljøet er på henne. Når alt underhuds fett forsvinner og huden falmer bort som resultat av tung rusbruk, innser langeren alvoret i rusdeltakelsen. Hverken rusen, vennene eller pengene fremstår som verdt den store påkjeningen på kroppen og mentaliteten. Først når hun holdt på å miste seg selv til rusen innså hun viktigheten av god helse.

Under intervjuet distanserte hun seg fra miljøet ved å snakke nedlatende om det og dets medlemmer. Langerkarrieren blir beskrevet som et avsluttet kapittel, som hun tok lærdom av. Hun fremstår som takknemlig for at hun har klart å ta avstand og startet på nytt. Det som er interessant er at dette er mulig for henne, mens ingen av de andre langerne har klart å ta avstand fra miljøet selv om de formidler et genuint ønske om avstand. De øvrige langerne er redd for tap av posisjon og risikerer ikke et permanent brudd med miljøet, den alternative utveien ligger i miskjennelse i miljøet og fremmedgjøring fra miljøet. Hun er ikke velkommen tilbake, da prisen for å pensjonere seg er respekten og tilliten opparbeidet i miljøet.

Miljøet tvinger langere til grenseoverskridelse, med frykt som pressmiddel. Når frykten for selvet blir større enn frykten for miljøet innser langeren at avstand fra miljøets makt er mulig. Prisen kan imidlertid bli høy gjennom tap av nettverk, hovedinntektskilden, og gjennom mange år opparbeidet kapital.

5 Diskusjon

Normsystemene i langerfeltet og i livet utenfor er i er i noen tilfeller mulig å kombinere, andre ganger ikke. Spenningene mellom felt og innad i langerfeltet skaper handlingsrom hvor grenser formes. I noen situasjoner kan langeren selv velge hvilke grenser som bør opprettholdes, i andre tilfeller er det personlige handlingsrommet meget begrenset.

5.1 Når grensen strekkes for langt

For langere er langerfeltet tilgjengelig, blant annet via egen rusbruk og bekjente som tar del i langervirkksomheten. Det er dog ikke utelukkende tilgjengeligheten ved langing som er avgjørende for langes karriere i feltet. Gjennom langing kan langere oppnå spenning, adrenalin, rikdom, rus og andre hedonistiske mål. Langerne i materialet oppgir i likhet med Fray (1984) spenningen og mulighetene i denne strukturen fremfor risikoen og frykten. Langerne i studien er innforstått med at feltdeltagelse ikke er fornuftig på lang sikt, men det kjennetegner langere, og subjekter generelt, at de ikke alltid handler rasjonelt (Selten 1991).

Langes virkelighetsforståelse utvikler en habitus, som delvis skiller seg fra storsamfunnets. Tiltrekningen til feltet og pretensjoner som makt, respekt, anerkjennelse og andre symbolske tilganger trigger et ønske om å overskride det som i deres bilde ses som et ordinært A4-liv. I materialet er det særlig fire forhold som appellerer til langeren; 1) fraværet av rutiner, 2) økonomisk fortjeneste og frihet, 3) makt og anerkjennelse og 4) en karriere i et miljø der man kjenner tilhørighet og nyter respekt fra signifikante andre.

Fraværet av rutiner oppleves som tiltrekkende ved feltet. Langere har et ønske om handlingsfrihet: Ønske om å feste, sove lenge og styre hverdagen selv, samtidig som de tjener gode penger. Ved å lange slipper langere kontortid 08.00 til 16.00, og står fritt til å disponere dagene. Langere presenterer denne friheten, men miljøet pålegger samtidig langere strenge føringer. Langere som ikke presterer risikerer ikke bare å miste «jobben» sin, noen av dem frykter også for eget liv og helse. Siden langingen hovedsakelig foregår i festlige sammenhenger, oppfattes det ikke direkte som arbeid, og føringene miljøet pålegger langere oppfattes ikke selv om de i realiteten er mye strengere enn føringene arbeidsgiver pålegger

arbeidstaker. Langeren låses til miljøets regime, selv om langeren ikke fullstendig innser miljøets suverenitet.

Langere overskrider grenser på grunn av den økonomiske fortjenesten, som blir ansett som god og lett tilgjengelig. Langeres ønske om økonomisk selvstendighet kan ved første øyekast forklares rasjonelt. Flere studier av langere viser til at langere hovedsakelig er menn med lav sosioøkonomisk status som trenger inntekten langing medfører (Borgoise 2003; Sandberg og Pedersen 2006; Goffman 2014). Langeres pretensjon om stor fortjeneste forårsaker frivillig grenseoverskridelser. De vante handlingsmønstre kan dog bli vanskelig å bryte med. Deltagelse i organisert kriminalitet minsker muligheten for ansettelse i det ordinære arbeidslivet. Newman (1999) viser til at flere langere starter som selvstendig næringsdrivende etter endt langerkarriere, da langing ofte utelukker ansettelse i regulært arbeid. Langermiljøet er svært hierarkisk oppbygd, og i følge informantene er det få som langvarig tjener gode penger på langing. På grunn av utestengelse fra regulært arbeid låses langere til videre feltdeltagelse for å sikre inntekt og forsørge seg selv.

Langerfeltet åpner opp for en karriere med muligheter for å oppnå makt og anerkjennelse. Langere tar stor risiko for å fortjene miljøets anerkjennelse og mektige posisjoner. Anerkjennelse, forstått som respekt og tilhørighet i et fellesskap, kan forstås som den største fordelene med langing. Dog begrenses den opparbeidede kapital og anerkjennelse til feltet. Utsiktene for å overføre den illegale kapitalen til legale felt, er minimal. Anerkjennelse i det illegale feltet, og sosial avstand til legale felt, låser langere til feltdeltagelse og grenseoverskridelse i miljøets regi.

I forlengelsen av dette utgjør tilhørigheten til langergruppen og miljøet ønske om å respektere langermiljøets normsystem. Dette er en type av referansegruppe som er av stor betydning på langerens mening. Når personene vel er innenfor miljøet og gruppen skapes et gjensidig avhengighetsforhold, som det ikke uten videre er mulig å ta avstand fra (Becker 1973). Feltets kriminelle aktiviteter og væremåter normaliseres ved at dette er handlinger og meninger som anerkjennes i feltet, som gjør at grenser ubevisst skyves lengre vekk.

Sosialiseringen inn i miljøet, gjør det vanskelig for langeren selv å styre hvilke grenser som skal overholdes. Feltdeltagelse forplikter langeren til feltet og krever langeres videre grenseoverskridelse i feltets regi, uavhengig langerens eget ønske.

5.2 Låsing til langerfeltets regi

Ved inngangen til langerfeltet blir grenser overskredet i forventning om gull og grønne skoger. Pretensjoner om makt, inntekt, tilhørighet og spenning skyver storsamfunnets grenser helt eller delvis til side. Aktøren trækker selv opp stien og når sporene er blitt dype og danner faste mønster kan det være vanskelig å bryte ut. Sosial avstand til storsamfunnet forsterker sosialiseringen inn i miljøet og langere konstruerer en virkelighetsforståelse som avviker storsamfunnets (Young 1971). I tillegg akkumulerer dedikasjon til feltet kapital innad i feltet. Dette danner spor som forklarer hvorfor individer svært ofte handler som forventet av dem (jfr. Bourdieu 1977). For langere kan det tryggeste og enkleste forstås som å fortsette i kjente mønstre. Langere faller ofte tilbake til gamle «hjulspor» (Asplund 1991). Mennesker tenderer å handle etter det som oppleves som trygt, kjent og enkelt, dette danner i sin tur grunnlaget for vedvarende mønstre i handlinger som potensielt blir dype og vanskelig å bryte med (Asplund 1991).

Veivalget som i utgangspunktet var tenkt å tilby rikdom, frihet og spenning legger også begrensinger i form av vedvarende tvang og frykt (Hägerstrand 1970). Et fellestegn for langere er at grensen er strukket for langt og at autoriteter i langermiljøet legger strenge føringer og begrensninger på deres handlingsfrihet. De autoritetene langere frykter mest legger føringer for hvilke grenser som kan tolkes som elastiske og hvilke som ikke er forhandlingsbare. Samtlige informanter oppga at de ønsket avstand fra miljøet, selv om dette direkte strider mot miljøets normsystem og krav på solidaritet. Langermiljøets makt kan sammenlignes med korruperte pressmidler da de er truende i form av vold og avsløringer overfor myndigheter, arbeidsgiver eller familie.

Grunnet makt og opparbeidede symbolske tilganger kan langere i mektige posisjoner med større hell utfordre etablerte grenser. Samtidig er det vanskeligere for disse å bryte med miljøet på grunn av deres allerede sterke tilhørighet til feltet. En langer ønsket å kombinere regulær ansettelse med deltagelse i miljøet. En annen ønsket å inkludere en venn fra det legale felt i livet sitt. En tredje ønsket pensjon fra langerlivet. Langermiljøet normer og krav overstyrer på mange måter langernes egne ønsker og begrenser deres handlingsfrihet.

Langeren som ønsket pensjon har ikke møtt familie og nære venner offentlig på flere år i frykt for å blande dem inn i hans trøbbel med langermiljøet. Selv om langerne ønsker avstand fra

miljøet, er miljøets makt påfallende. I langeres egen fremforhandling av grenser vinner ofte langerrollen over aktøren, uavhengig av hva aktørens ønske innebærer.

Langere har overskredet for mange symbolske grenser, og det er dannet sosiale grenser mellom langerne og storsamfunnet (jfr. Lamont & Molnar 2002). Det kreves ytterligere grenseoverskridelser, av storsamfunnets, miljøets, gruppens og personlige grenser for å bryte seg ut av miljøet og langerfeltet. Når man vel er inne det er det mer nærliggende å fortsette i gamle spor, enn å bryte opp med det etablerte.

5.3 Partielle langere

Dersom langere utelukkende handler i kriminelle felt finnes det en åpenbar risiko for at kriminalitet normaliseres og at grenser viskes ut. Langere viser i flere tilfeller til andre langere og kriminelle de ikke identifiserte seg med, på spørsmålet om hva sommer innfor og utenfor deres komfortsone. Eksempelvis har de klare grenser på hvilke rusmidler de tar avstand fra. Informantenes grenseoverskridelser kan forstås som "ubetydelige", sammenlignet med «fulltidslangere» eller harde kriminelle, som langerne i studien tar avstand fra. Derfor er valg av informanter viktig for hva vi kommer fram til i en studie av langere.

Selv om langerrollen bare er et av rollerepertoarene til langere, er langerrollen samtidig krevende. Langeren forventes å spille rollen fullt ut, både i og utenfor langerfeltet. Det er vist til flere situasjoner der langernes ulike rollerepertoarer ikke lar seg kombinere. Langeren som ønsket å pensjonere seg for å prioritere familieliv, fikk ikke tillatelse av miljøet. Langeren som ønsket å takke ja til en forfremmelse i det legale feltet, risikerte miskjennelse i miljøet. Langeren som ønsket å ta et vennskap til neste nivå, men miljøet benektet å dele informasjon om langing, samtidig som de kriminelle handlingene trolig ikke ville blitt godt mottatt av vennen i det legale feltet. Normative grenser skapes i slike ambivalente situasjoner der langerens ulike roller ikke lar seg kombinere.

Selv om langere ofte prioriterer langerfeltet, er ikke dette ensbetydende med at alle langere har sin primære tilhørighet og identitet i langerfeltet. Dette kommer tydelig frem blant informantene med regulært arbeid i tillegg til langervirksomheten. Fleksibel kulturell tilhørighet kan forklare individers evne til å tilpasse seg ulike felts forventninger (Lindgaard,

Miller & Reynald: 2013: 999). Siden feltene og arenaene langere deltar i er av store kontraster kan det forstås som at langere tillegger seg ulike identiteter til de ulike rollene. Ved bevisst å benytte egnet strategi for konteksten det handles i, kan langere tilfredsstille flere felts forventninger (Grundetjern 2015). Dette muliggjør distanse fra langermiljøet uten nødvendigvis å miste posisjon og sosial status i feltet. Ved vekselvis rolletaking kan langeren potensielt kombinere feltdeltagelse, selv om feltenes tilhørende logikker og normsystemer er motstridende. Dette kan oppleves som frigjørende, og støtte en langvarig langerkarriere, da langeren kan få tilfredsstilt ønsker og behov langerrollen ikke dekker.

Det er gjennom andre langere ser seg selv, dette inkluderer referansegrupper i ulike felt (jfr. Mead 1934). Referansegruppene er motstridende i likhet med normsystemene og anerkjent kapital i de ulike feltene. Dette gjør at langere vektlegger én presentasjon av selvet i langermiljøet og en annen i legale miljø. Langere selekterer egenskaper og interesser som presenteres for et gitt publikum (Goffman 1971). Rollenes ulike interaksjonslogikker fremforhandler mening (Blumer 1998).

Selv om langerfeltets normsystem og langerrollen tolkes som dominerende, er det et handlingsrom i langerens partielle rolle. Å klassifisere mennesker er ikke en enkel oppgave, da mennesker sjeldent blir tilfreds med klassifiseringene (Hewitt 2007: 215). For langere er det ikke alltid ønskelig å bli klassifisert som langer, rusmisbruker, kriminell, voldelig eller en det inngår en potensiell risiko å samhandle med (som gjort i metoddelen). Langeren er potensielt voldelig, brutal og nådeløs i langerfeltet, men etter utført arbeid inntreffer langeren en ny rolle, hvor tilhørende egenskaper kan være omtenksum, snill eller «verdens beste pappa».

Ved å se langerrollen som en partiell rolle av aktørens repertoar, begrenses ikke vår forståelse av langeren lengre som utelukkende kriminell.

6 Konklusjon

Hvordan skapes, formes og reproduseres grenser innad i miljøet og hvor elastiske tolkes de? Langermiljøets reaksjoner på handlinger som er innenfor eller utenfor normens handlingsrom skaper, former og reproduserer grenser. Langermiljøet er bare i begrenset grad regulert av storsamfunnets kontroll, og normbrudd kontrolleres derfor internt. Det er hovedsakelig tre maktmidler som benyttes av miljøet for å kontrollere langes atferd: 1) Sanksjoneringer kontrollerer miljøets medlemmers overholdelse av normsystemet. 2) I tillegg er intern tillit, sikkerhet og sosial tilhørighet maktmidler for kontroll av langes overholdelse av miljøets normer. Dette skaper samtidig en sosial avstand fra storsamfunnet. 3) Langermiljøet tester langes tillit til miljøet, for å forsikre seg om at langere ikke overskrider miljøets grenser.

Feltdeltagelse forplikter langeren til normsystemet og etter en tids deltagelse normaliseres kriminelle handlinger. Det er både langes pretensjoner, påvirkning fra referansegrupper og feltets tvang over langeren som konstruerer avvikende grenseforståelse fra storsamfunnet.

Langermiljøet opererer både med et normsystem bestående faste og statiske grenser og av mer elastiske grenser. Normer som sikrer den illegale virksomheten er ikke forhandlingsbare. Langere som utfordrer disse normene blir slått hardt ned på. Avhengig av langerens plass i hierarkiet kan langeren i visse tilfeller tøyse tilsynelatende absolutte grenser. Elastiske og forhandlingsbare grenser begrenses i hovedsak til forhold som ikke kan skade miljøets eller gruppens omdømme. Begrepet elastiske grenser hjelper oss også bedre å forstå hva jeg tidligere har referert til som partiell langerrolle. Dersom langerne håndterer prioriteringen av miljøets statiske grenser, kan langerne kombinere ulike roller og delta i rus, kriminalitet og spenning, samtidig som de kan holde familieliv og legalt lønnet arbeid.

Hvordan forholder langere seg til personlige-, gruppens-, miljøets- og storsamfunnets symbolske grenser? Langeren bryter med personlige grenser til enhver tid da det ikke inkluderer noe form for risiko, langere med lang erfaring fra feltet forener ofte personlige grenser med miljøets grenser. Spørsmålet blir derfor hvordan forholder langere seg til langermiljøets og storsamfunnets normative grenser. I noen tilfeller er langermiljøets normer og storsamfunnets normer mulig å kombinere, men i tilfeller der langermiljøet opererer med statiske normer forventes det at langere overholder miljøets grenser, noe feltdeltagelse forplikter.

Å holde seg på den rette siden av loven innebærer ikke nødvendigvis noe ekstraordinær belønning. Dette gjør at flere langere foretrekker å forbli i langerfeltet. Ved gjentatte brudd av storsamfunnets normer sosialiseres langere også inn i feltet og opparbeider seg symbolske tilganger, samtidig som de gradvis distanserer seg fra storsamfunnet. Dette skaper i sin tur sosiale grenser som er vanskelige å bryte med.

Samtidig må det tas i betraktning at langere langt i fra er immune i forhold til storsamfunnets normer, men ofte overholder disse normene dersom det ikke strider med miljøets normer. Langere ønsker i den grad det er mulig å anerkjennes i legale felt, men ofrer ikke nødvendigvis økonomiske og symbolske tilganger i langermiljøet for dette.

Hvordan fremforhandles grensesetting blant langere? Så lenge langerrollen forblir partiell så skapes et handlingsrom som åpner opp for alternative karrierer, prioriteringer og handlingsvalg. Dette gir rom for langerens begrensede medvirkning i fremforhandling av symbolske grenser innad i- og mellom felt. I noen tilfeller er det ikke mulig å kombinere ulike felts symbolske grenser, da langerrollen også er knyttet til felleskap det er vanskelig å bryte seg ut av eller trosse. De første grensene overskrides frivillig i ønske om fortjeneste og spenning. Når man vel er innenfor miljøet er det utfordrende å bryte med langermiljøets regi.

7 Litteraturliste

- Alberoni, Francesco (1986). *Vennskap*. Milano: Det Norske Samlaget.
- Asplund, Johan (1991). *Essa om Gemeinschaft og Geselleschaft*. Stockholm: Bokforlaget Korpen.
- Becker, Howard (1973). *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press.
- Berger, Peter L. (1963). *Invitation to sociology: A humanistic perspective*. New York: Doubleday.
- Blumer, Herbert (1998). *Symbolic Interactionism, Perspective and Method*. Berkeley: University of California press.
- Bourdieu, Pierre (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, Pierre et al. (1999). *The Weight of the world. Social suffering in contemporary society*. Cambridge: Polity Press.
- Bourgois, Philippe (2003). *In Search of Respect. Selling crack in El Barrio*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar (2009). *Det Kvalitative Forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Broadly, Donald (1990). *Sociologi och Epistemologi. Om Pierre Bourdieus Forfattarskap och den Historiska Epistemologien*. Stockholm: HLS Forlag.
- Christoffersen, Line, Johannssen, Asbjørn & Tufte, Per Arne (2010). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig Metode*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Coffey, Amanda Jane & Atkinson, Paul A. (Red.) (1996). *Making Sense of Qualitative Data. Complementary Research Strategies*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Durkheim, Émile (2008). *Elementary Forms of Religious Life*. Paris: Dover Publications.
- Fairlie, Robert W (2002). Drug Dealing and Legitimate Self-Employment. *Journal of Labor Economics*. 20 (3), 538-537
- Felleskatalogen: Informasjon om preparater: Rivotril. Hentet 10.10.18. Tilgjengelig på <https://www.felleskatalogen.no/medisin/pasienter/pil-rivotril-roche-563567>
- Flore, Singer Aaslid (2008). Kronos og Kairos. Beruselse og Søken etter Transcendens. *Sosiologi i dag*. 38 (1), 7-36
- Fossheim, Hallvard & Ingierd, Helene (Red.) (2013). *Forskerens Taushetsplikt og Meldeplikt*. De Nasjonale Forskningsetiske Komiteene.
- Fray, James H (1984). Gamblin: A Sociological Review. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 474 (1), 107-121

- Frischer, M, Crome I, Macleod, J, Bloor, R & Hickman M (2007). Predicative factors for illicit drug use among young people: A literature review. *Home Office Online Report*. Hentet 02.01.19. Tilgjengelig på: <http://prb.sagepub.com/content/54/3/278>
- Grundetjern, Heidi (2015). Women's Gender Performances and Cultural Heterogeneity in the Illegal Drug Economy. *American society for criminology*. 53 (2), 253-279
- Goffman, Alice (2014). *On the run*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Goffman, Erving (1971). *The Presentation of Self in Everyday Life*. London: Penguin Press.
- Hägerstrand, Torsten (1970). What About People in Regional Science? *Papers of the Regional Science Association*. 24 (1), 7-21
- Hewitt, John, P. (2007). *Self and Society. A Symbolic Interactionist Social Psychology*. Boston: Pearson Education.
- Honneth, Axel (2006). *Kamp om Anerkendelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hutton, Fiona (2005). Risky Business: Gender, Drug Dealing and Risk. *Addiction Research and Theory* 13 (6), 545-554
- Lamont, Michele & Molnar, Virag (2002). The Study of Boundaries in Social Science. *Annual Review of Sociology*. 28 (1), 167-195
- Lemert, Charles (2005). *Social Things. An Introduction to the Sociological Life*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers, Inc.
- Løvgren, Mette & Orupabo, Julia (2018). En Sosiologi om Symbolske Grenser. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*. 3 (2), 203-207
- Mead, George Herbert (1934). *Mind, Self and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.
- Merton, Robert K. (1938). Social Structures and Anomie. *American Sociological Review*. 3 (1), 672-682
- Miller, Walter B. (1958). Lower Class Culture as a Generating Milieu of the Gang Delinquency. *Journal of Social Issues*. 14 (1), 5-19
- Møen, Atle (2012). Nettverk, Fellesskap og Symbol - Eit Durkheim-Perspektiv på Nettverkssamfunnet. *Tidsskrift for samfunnsforskning*. 1 (53), 81-97
- NESH (2016). Den Nasjonale Forskningsetiske Komite for Samfunnsvitenskap og Humaniora. Hentet 15.12.18. Tilgjengelig på: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- Newmann, Katherine S. (1999). *No Shame in my Game: The Working Poor in the Inner City*. New York: Russell Sage Foundation.
- Sandberg, Sveinung (2008). Black drug dealers in a white welfare state. Canabis dealing and street capital in Norway. *British Journal of Criminology*. 48 (1), 604-619
- Sandberg, Sveinung & Pedersen, Willy (2006). *Gatekapital*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Sohlberg, Peter & Sohlberg, Britt-Marie (2013). *Kunskapens Former: Vetenskapsteori och forskningsmetod*. Stockholm: Liber Forlag.
- Selten Reinhard (1991). Evolution, Learning and Economic Behavior. *Games and Economic Behavior* 3 (1), 3-24
- Shammas, Victor L. & Sandberg, Sveinung (2016). Habitus, Capital and Conflict: Bringing Bourdieusian Field Theory to Criminology. *British Society of Criminology* 16 (2), 1-19
- Straffeloven (2013). Almindelig Borgelig Straffelov. Anden del. Forbrytelser.(LOV-2013-05-24-18) Hentet 01.11.18. Tilgjengelig på: https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1902-05-22-10/KAPITTEL_2-6#%C2%A7139
- Thagaard, Tove (2013). *Systematikk og Innlevelse. En Innføring i Kvalitativ Metode*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Tjora, Aksel (2012). *Kvalitative Forskningsmetoder i Praksis*. Oslo: Gyldendal Forlag.
- Young, Jock (1971). *The Drugtakers. The Social Meaning of Drug Use*. London: MacGibbon and Kee.
- van Amsterdam, Jan, Nutt, David, Phillips, Lawrence, van den Brink, Wim (2015). European Rating of Drug Harms. *Journal of Psychopharmacology* 26 (6), 655-660
- Venkatesh, Sudhir Alladi & Levitt, Steven D. (2000). "Are we a family of a business?" History and disjuncture in the urban American street gang. *Theory and society* 29 (4), 427-462
- Venkatesh, Sudhir Alladi & Levitt, Steven D. (2000). An economic analyses of a drug-selling gang's finances. *The quarterly journal of economics* 115 (3), 755-789
- Weber, Max (2010). *Makt og Byråkrati: Essay om Politikk og Klasse, Samfunnsforskning og Verdier*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Widerberg, Karin (2001). *Historien om et Kvalitativt Forskningsprosjekt. En Alternativ Lærebok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wolfgang, Marvin E. & Ferracuti, Franco (1967). *The Subculture of Violence*. London: Tavistock Publications.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Innledende spørsmål:

- Kan du beskrive strukturene i dealermiljøet?
 - o Stort? Tett? Flere grupper? Samarbeid?
 - o Hva selges? Hvor mye selger du?
- Kan du fortelle litt om livssituasjonen din?
 - o Alder? Bosted? Sivilstatus? Evt. arbed?
- Hvorfor dealer du?
 - o Penger? Rusmidler? Venner? Spenning?
- Hva var det som fikk deg til å begynne å deale?
 - o Penger? Rusmidler? Venner? Spenning?
- Hva er det som gjør at du fortsetter?
 - o Penger? Rusmidler? Venner? Spenning? Tvang? Frykt? “Too involved”? Ingen annen inntektskilde?
 - o EVT, Hvordan går det å kombinere jobben med dealingen? Tjener du mye på dealingen?
- Er det noe du er stolt av eller skjemmes av ved dealing?
- Hvor ser du for deg at du er om 5 år eller om 10 år?

Normer og sanksjoner:

- Hvilke rusmidler er det OK å bruke for deg og din gjeng?
- Hvilke normer gjelder for deg som dealer?
 - o Som din «provider» bestemmer? Evt hva er disse? Eksempler på hva som er tillatt og hva som ikke er det?
- Er det OK å selge til hvem som helst eller finnes det noen uskrevne regler for hvem man ikke bør selge til? Har du noe ansvar?
 - o Personer som sliter psykisk? Personer som har tatt eller kan tenkes å ta overdose? Ungdommer?
- Hva er det som er i gråsonen mellom hva som er tillatt og ikke?
 - o Selge til mindreårige? Kjøpe fra andre «providere»? Gi juling?
- Hva er det som absolutt ikke er greit? Og hva er konsekvensen om reglene brytes?
 - o Juling? Bli kastet ut av gruppa? Uthengt? Hvor ofte er du innblandet i sånt?
- Hender det at du er redd for å ikke kunne betale for deg? Eller genere nye kunder? Hva skjer da?
- Har du noen gang vært redd for ditt eget liv?
- Er det mulig å sammenligne dealermiljøet med livet til “mannen i gata”?

Gruppen, tillitt blant dealere og andre:

- Hvor viktige er vennskapet til andre dealere for deg?
- Både de over, under og “ved siden av” deg i hierarkiet
- Hvordan er forholdet ditt til andre dealere eller andre dealergrupper?
 - o Venner? Kollegaer? Bekjente? Anspent? Truende? Falskt/ekte?
- Har dere noen grenser dere må forholde dere til? Geografisk? Hvem dere kan/ikke kan selge til?
- Hvordan er tilliten mellom dere som dealer?
 - o Ved siden av, over, under, andre grupper.
- Stoler dere på hverandre? Evt hvor mange stoler du på og hvor godt?
- Hvordan reagerer du hvis noen ikke viser deg respekt? Hva er konsekvensene?
- Hvordan takler du en situasjon der en du stoler på/en du ikke stoler på tar seg for mye friheter eller prøver å være “storkar”?
- Vet venner/familie/kjæreste om dealingen og hva synes de? Hva hadde de sagt om de visste det?
- Er det ting du absolutt ikke kan snakke om med andre utenfor miljøet om? Gjelder dette også ting du sier til meg? Hvorfor har du tillit til meg?/Hva er det som gjør at du kan snakke med meg?

Begrensninger:

- Hvilke egenskaper kjennetegner en god dealer?
- Hvordan må du tilpasse deg for å lykkes som dealer?
- Hvor langt er du villig til å gå for å lykkes som dealer?
- Hva, om noe, er det som begrenser deg i din hverdag som dealer?
 - o Hvilke egenskaper? Personlighetstrekk? Tid? Avstander? Økonomi? Trusler/frykt? Politiet? Andre dealere? Lite etterspørsel?
- Hva er ditt syn på lovverket?

Vedlegg 2

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Langermiljøets fenomenologi”

Bakgrunn og formål

I denne studien vil normer, sanksjoner og gruppetilhørighet i langermiljøet undersøkes for å kunne forklare hva som skaper, påvirker og reproducerer langes grensesetting. Formålet med denne studien er å finne hva som påvirker denne gruppens grenser og hva som eventuelt legitimerer tøying av grensene. Det er dermed fenomenologien som er av interesse, ikke informantenes biografi. Dette er en mastergradsavhandling ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU), ved Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap (ISS).

Dealermiljøet har strenge regler for hva som er akseptabelt og ikke, i tillegg til at dealere tøyer grenser ved å handle på feil side av loven. Dette er dermed en gruppe som bevisst eller ubevisst forholder seg til grensesetting og tøying av grenser, og det er derfor en interessant gruppe å studere. Utvalget er kommet frem til gjennom snøballmetoden. Informantene er spurt om å delta i undersøkelsen da de besitter fenomenologisk kunnskaper om langermiljøet.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Studiens datainnsamling vil bestå av intervjuer med personer som besitter ekspertkunnskaper om langermiljøet, der formålet er å undersøke deres aktive og passive forståelse av grensesetting, gjennom (blant annet) å studere normer, moral, frykt, sanksjoner, miljø og tilhørighet. Spørsmålene vil omhandle blant annet hverdagen, samholdet i gruppa, normer, sanksjoner, verdier, rusbruk, forholdet til andre langergrupper og andre samfunnsgrupper. Hvert intervju antas å vare mellom en til to timer. Lydopptaker vil bli benyttet for å registrere data.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun forskeren som vil ha tilgang til personopplysninger. Personopplysninger vil så snart de er blitt transkribert bli ivaretatt konfidensielt ved pseudonymer og registrering av gjenkjennende detaljer som mer generelt, deretter vil alle personopplysninger bli slettet. **Med andre ord vil all informasjon informantene presenterer være fullstendig anonymisert gjennom hele studien, og det vil ikke være mulig å gjenkjenne personene.** Prosjektet skal etter planen avsluttes mai 2018.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg samtykker til å delta i intervju

Jeg samtykker til at opplysninger om meg kan innhentes og anonymiseres

Jeg samtykker til at personopplysninger kan publiseres anonymt etter prosjektslutt

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av deltager, dato)

(Signert av prosjektdeltaker, dato)